

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
2023. április 18-20.
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

**Sokoldalúak, mint a svájci bicska, s alig vannak szabályozva –
avagy szolgálati állatok és alapjogkorlátozás**

Jelige: *kiskutyus*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2022. november

2023.

Tartalom

1. Bevezetés.....	- 3 -
1.1 Az alapjogok korlátozásának jogi háttere.....	- 4 -
1.2 Szolgálati kutyák alkalmazása Magyarországon	- 7 -
1.3 Lovas rendőri egységek alkalmazása Magyarországon.....	- 8 -
2. Szolgálati kutyák a rendőrség kötelékében	- 10 -
2.1 A kényszerítő intézkedés alkalmazásának első törvényi feltétele	- 10 -
2.2 A kényszerítő intézkedés alkalmazásának második törvényi feltétele	- 11 -
2.2.1 Passzív ellenszegülés esete	- 12 -
2.2.2 Aktív ellenszegülés esete	- 14 -
2.3 Egyéb jogi feltételek alkalmazása a kutyák mint kényszerítő eszköz bevetésére	- 15 -
3. Jogi háttér, társadalmi kitekintés	- 17 -
4. A szolgálati kutya mint kényszerítő eszköz	- 19 -
4.1 A szolgálati kutya kényszerítő eszközként való alkalmazásának enyhébb fokozatai	- 19 -
4.2. A szolgálati kutya kényszerítő eszközként való alkalmazásának erősebb fokozata.	- 21 -
4.2.1 Súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítása	- 21 -
4.2.2 Súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogása	- 22 -
4.2.3 A rendőri önvédelem esete.....	- 23 -
5. A szolgálati kutyákra vonatkozó szabályok	- 25 -
5.1 A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános alapelvei	- 26 -
5.2 Szolgálati kutya változatos feladatkörei	- 26 -
6. A lovas rendőri egységek bevetése kényszerítő eszközként	- 28 -
6.1 A lovak bevetésének veszélyei	- 30 -
7. Összefüggések és a gyakorlat.....	- 33 -
7.1 Jogeset: példa a gyakorlatból.....	- 34 -
8. Külföldi kitekintés és tapasztalatok.....	- 36 -
9. Zárszó és következtetések	- 38 -

1. Bevezetés

Napjainkban már nem vitatott, hogy egy társadalom működése szabályoktól, keretektől függ és szükség van a mindennapi életben fellelhető jogalanyok, jognyilatkozatok, jogi aktusok, kötelezettségek és érdekek részletes és igazságos szabályozására, egy megismerhető és logikusan felépített hálózat: a nemzeti jogrendszer alakjában. Azonban a jogrendszerek kivétel nélkül csak annyira teljesek, kiterjedtek, amennyire az adott társadalom látókörében a gyakorlati tapasztalatok megkívánják. A jog rejtve maradt, szabályozatlan területei, a szürke zónák és joghézagok addig élnek egy társadalommal, amíg az első jelentős külső hatás (egy nemzetközi fordulat, jogeset, vagy egyéb körülmény felmerülése) a jogalkotó figyelmét fel nem hívja a létezésükre. Aktuális példa egy hirtelen esemény felbukkanásával kapcsolatos joghézag problémájára a Covid-19 világjárvány kitörése miatti helyzet, mely rávilágított az egészségügy gyengepontjaira, az önkormányzatok egyes hatásköri problémáira, valamint számos egyéb, hirtelen jelentkező igényre, amelyeket jogi úton rendezett az állam. A szolgálati állatokra vonatkozó jogszabályok, rendeletek, utasítások egy olyan kategória, amely nem kifejezetten alaposan kutatott terület, kevés tanulmány és forrás foglalkozik vele, és jogesetek tekintetében is nagyon ritkán fordul elő hazánkban.

Vajon készen állnának a hazai ügyvédi irodák, jogvédő szervezetek, ombudsmanok, akár a bíróságok arra, hogy az emberi alapjogokat szembe állítsák egy állami finanszírozással, több év alatt kiképzett, nagy testű állat viselkedéséből kifolyó következményekkel? Az állat saját intelligenciáján, idegrendszerén, tanult- és ösztönös viselkedésén megfigyelhető sajátosságokat figyelembe véve, a kiképző személyek, a szolgálati állatot bizonyos módon alkalmazó személye, a felettesi utasítások és az egyéb körülményekből eredő felelősség szétválasztására és adekvát megállapítására? Ki és mennyiben tehető felelőssé akkor, amikor egy tömegrendezvény, vagy demonstráció kimenetele ezen állatok, vagy alkalmazóik viselkedéséből fakadóan kerül esetlegesen pirossal a történelemkönyvekbe? Mi a különbség egy motorral, vagy lóval oszlató rendőri egység között? Miért szabályozza a jogalkotó törvényi szinten a rendőr összes eszközének használatát taxatív felsorolásban, alig ejtve szót a löfegyverrel akár megegyező hatást kiváltó, önálló intelligenciával rendelkező, sokkal összetettebb, drágább és szaktudást igénylő szolgálati állatok alkalmazásáról? A szóban forgó állatok a törvényhozó által elismerten a tömegoszlatáshoz használatos eszközök súlyával bírnak. Mégis egyaránt alkalmazzák őket nemzeti ünnepeken, ligetekben, családi napokon,

valamint a zöld határ védelménél, embercsempészek, drogkereskedők elfogásakor, vagy feldühödött tömegek oszlatása közben. Ezek az állatok egyszerre bemutatók, koreográfiák középpontjai és súlyos alapjogkorlátozások, akár életveszélyes sérülések kiváltására alkalmas eszközök a szakemberek kezében. Mindezek mellett állatok, amelyek kifejezetten veszélyes szituációkban való részvétel céljából rendkívül komoly költségvetés árán számos kiképzésen és szűrőn mentek keresztül, míg évek szakértői munkája során eljutottak a megkívánt felkészültségi szintre.

Ezen aspektusok figyelembe vételével szükséges kritikus lencsén keresztül vizsgálni a jelenlegi szabályozásukat, és felülvizsgálni a minőségi, mennyiségi és jogbiztonsági hiányosságokat. A szolgálati állatokban ugyanis nagy, erős, emberre potenciálisan veszélyes, saját ösztönökkel és tanult viselkedéssel rendelkező, mégis olykor kiszámíthatatlan állatokkal hajtanak végre civileken gyakran kellemetlen következményekkel járó alapjogkorlátozásokat. Ez a felhasználásuk pedig, akár az állam többi alapjogkorlátozó eszköze, tételes, egyértelmű és mindenre kiterjedő szabályozást, valamint különösen kiterjedt felelősségi szabályokat érdemel.

1.1 Az alapjogok korlátozásának jogi háttere

Magyarországon az alapjogok¹ érvényesülésének forrása az Alaptörvény, amely részletezi az egyes alapjogok érvényesülését és azok korlátozhatóságát. Az alapjogok eredetét a természetjog képviselőjeként Jacques Maritain is megfogalmazta: „Az emberi személy pontosan azon tényből következően rendelkezik jogokkal, hogy az egy személy, egy egész, önmagának és cselekedeteinek ura, és amely következésképpen nem csupán egy eszköz valamilyen cél eléréséhez, hanem maga a cél, melyet ekként is kell kezelni. Az emberi személy méltósága? A kifejezés értelmetlen, ha nem azt jelenti, hogy a természetjog normáinál fogva az emberi személynek joga van arra, hogy tiszteletben tartsák, jogok alanya lehet, illetve jogai vannak. Léteznek dolgok, amelyek azért illetik meg az embert, mert ember.”.² E klasszikus megfogalmazásból kiindulva pontosan körvonalazódik a dilemma: ha az embereket létüknél fogva megillető jogok forrása valami felsőbb, minden kódexet, törvényt és állami berendezkedést keretek közé utasító erő, akkor hogyan lehet az alapjogokat korlátozni, kiváltképp: hogyan lehet az univerzális alapjogokat egy-egy állam eltérő formái, és tartalmi fejlettségű alkotmányában meghatározni, azoknak korlátokat szabni? Az egyes alkotmányok

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), I. cikk.

² Jacques MARITAIN: *The rights of man and natural law*, Geoffrey Bles, 1944., London, 37.

ugyanis tulajdonképpen befolyások termékei a nemzetközi jog, az adott társadalmi, gazdasági, földrajzi és politikai körülmények, valamint az időben való mozgások függvényében. A kérdésre a választ az évtizedek gyakorlata fogalmazta meg. Bragyova András szerint az alapvető jogok kategóriája egy mesterségesen létrehozott jogi kategória, amely eszközként szerepel az állam rendelkezésében, hogy az egyébként saját maga fölött és időben előbb elismerten létező alapjogokat materializálja, megfogalmazza, és betartásukat a jog mindenkori fejlettségének tükrében a lehető legoptimálisabban kikényszerítse³. Az alapvető jogokat tehát nem megállapítja vagy felsorolja, megítéli személyi hatálya szerint az Alaptörvény. Mindössze csak kötelezettséget vállal arra nézve, hogy megvédi azokat és biztosítja, megismerhetővé és kikényszeríthetővé teszi őket. Így elhelyezvén az alapjogokat a jogrendszeren belül be kell látnunk, hogy azok megismerhetősége, korlátai, teljessége folyamatosan változhatnak, alakulhatnak. Bár szerepük és a hierarchián belüli elhelyezkedésük már csaknem száz éve elismert, a többi jogszabállyal és egymással való viszonyuk gyakran vetett fel problémákat az idők során.

Az alapjogok korlátozásának szükségessége ezért egyértelműen adott, és több okra vezethető vissza. A klasszikus alapelv, amelyet a modern jogállamokban egyöntetűen elfogadnak úgy szól, hogy minden joga és szabadsága addig terjedhet az embernek, ameddig azzal más ember jogát, vagy szabadságát meg nem sérti. Ez rengeteg alkotmányjogi vita és érvelés kiindulópontja lehet, de a dolgozat témájának szempontjából ezen részletek nem relevánsak. Az azonban kiderül, hogy az alapjogok korlátozásának egyik legfőbb oka maga az alapjogok más jogalanyokra tekintettel való érvényesülése, azok teljessége és egymástól elhatárolt, független létezése. Az állam feladata az Alaptörvényben vállalt kötelezettségének eleget téve ezen határoknak a lehető legpontosabb meghatározása, és a következetesség és a jogbiztonság sérelme nélküli betartatása.⁴ Az alapjogok korlátozása tehát maguknak az alapjogoknak a létezésére és érvényesülésére irányuló eszköz, amely elengedhetetlen.

Példa az alapjogok szükséges korlátozására –a dolgozat témájánál maradva– a bűnözők elfogása és esetleges szabadságvesztés alkalmazása. Ezen egyszerű példa során több alapjog ütközhet egymással. A bűnöző szabadsághoz való jogát korlátozás nélkül nem sérthetné senki, így az államot képviselő hatóság nem vehetné őrizetbe egy gyilkosság elkövetőjét sem. Ez azonban igazságtalan, hiszen így az elkövető megsérthetné mások számos alapjogát, míg a saját

³ BRAGYOVA András: *Az új alkotmány egy koncepciója*, KJK – MTA Jogtudományi Intézet, Budapest 2005, 58.

⁴ GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: „Az alapjogok korlátozása” – JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR Eszter, JAKAB András) 9-12.

alapjogára hivatkozva a következményektől mentesülne. Ezért az Alaptörvényben közvetlenül a szabadsághoz fűződő alapvető jog leírása alatt már szerepelnek annak korlátai, bizonyos szűk lehetőségek és esetek, amikor korlátozható⁵. Ez nem magának a korlátozás mibenlétének, inkább a korlátozás lehetőségének és szűk mértékének megadására szolgál, amelyre aztán egész rendeletek, törvények, törvénykönyvek alapulnak, amelyek részletezik a korlátozás konkrét lehetőségeit és feltételeit, az Alaptörvényből merítve legitimitásukat. Innen ered végső soron a rendőrség mint rendfenntartó hatóság joga, hogy a magyar törvények nevében bizonyos körülmények fennállása esetén korlátozzon bizonyos alapjogokat meghatározott mértékben. A jogállamiság pedig ezen esetek rendkívül komplex, kiterjedt és következetes szabályozottságában rejlik, szemben egy autokratikus rendszerrel, amelyben a hatalom döntései nem számonkérhetők az azon kívül állók által.

Az Alaptörvényre hivatkozva számos törvényben találhatók alapjogot korlátozó rendelkezések, melyek a hétköznapiakban használatosak. A rendőrségi igazoltatástól kezdve a házkutatásokon át a hatósági nyilvántartásokig az élet minden részén megfigyelhetők az alapjogok korlátozásai. Ezekről a jogokról, legalábbis korlátlan tartalmukról bizonyos mértékben le kell mondani mint egyénnek, mert a társadalmi érdekek és az összes többi alapjog érvényesülése megkívánja azt. Így amikor egy kutyás rendőri egység kényszer alkalmazása közben, akár nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket okozva látszólag megsérti a célszemély alapvető jogait, azonnal át kell futtatni a tényállás minden körülményét az alkotmányjogi, majd közigazgatási jogi, végül jogszabályi és szervezeti szűrőn, hogy objektíven el lehessen dönteni, jogos volt-e az intézkedés. Az egyén magára és társadalomra való veszélyessége ugyanis felülírhatja egyes alapjogainak érvényesülését, hogy az ő és minden más személy alapjogai a legkevésbé szenvedjenek sérülést. Ugyanezen oknál fogva válhat legitim kényszerítő eszközzé egy több száz kilogramm tömegű ló, melyet használva a lovas rendőr egy adott feladatot ellátva a társadalom többi tagjának alapjogait garantálja azzal, hogy korlátozza egy-egy egyén bizonyos jogait.

Az alapvető jogok korlátozásának módja a jogalkotó és a szakterületek elismert tekintélyei által kidolgozott szabályok keretében történik, így az azzal járó veszélyek és esetleges rossz gyakorlat ideális esetben minél inkább a jogalkotó, mint a végrehajtó felelősségét alapozzák meg. Ez azonban nem csökkentheti az állatokkal foglalkozó, dolgozó személyek hatalmas felelősségét és napra készségét.

⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) IV. cikk.

1.2 Szolgálati kutyák alkalmazása Magyarországon

Hazánkban több különböző igazgatási területen előfordul a kutyák szolgálati használata, azonban mindegyik érintett területnek a sajátosságait figyelembe véve külön-külön szabályozás vonatkozik az egyes tevékenységekre. Bevethet például a legalapvetőbb rendvédelmi feladatot ellátó szerv, a rendőrség szolgálati kutyát, ahogy a határvédelemmel foglalkozó szervek, a honvédelem is bevethet kutyás egységeket. Azonban nemcsak mint *kényszerítő eszköz* alkalmazható a megfelelően képzett szolgálati kutya az állami struktúra megannyi pontján. Egy azonnal szembe tűnő példa erre a Nemzeti Adó- és Vámhivatal alkalmazásában szolgáló megannyi különféle képzésben részesült kutya és kutyás egység, amelyek feladatai (bár a szervezet működési területének megfelelően kényszerítő eszköz használatának szükségessége is felmerülhet) a rendőrségi kutyákhoz képest is számottevően nagyobb részben tartalmazhatnak különféle 'idegen anyag' szaglászó feladatokat. Ezen kutyák feladatai közé tartozhatnak többek között a robbanóanyagok, robbanó szerkezetek, lőpor, kábítószer és egyéb kémiai anyagok, csempészáru (itt szinte bármilyen anyag, tárgy előfordulhat, gyakori példa a vegyi anyag, gyógyszer, drog, cigaretta), és akár rejtőzködő, vagy elhunyt emberek felderítése is. Az ilyen komplex feladatot ellátó egység kiképzése, valamint bevethetőség szempontjából készen tartása, még ha nem csupán emberi erőforrást használ is, beláthatóan óriási pénzből, időből és tapasztalati tőkéből álló erőfeszítéseket igényelhet. A tudás pedig természetesen, ahogy a közigazgatás jelen állapotában érintett részeiben rendre elmondható: állandó naprakész tudást jelent, amelyet a bűnözők, határsértők, drogkereskedők, ember- és árucsempészek, valamint egyéb jogszabálysértést elkövetők folyamatosan alkalmazkodó rutinjai és a társadalom igényei megkívánnak.

Szintén példa lehet a szolgálati kutya másik területen való alkalmazására az erdészeti hatósági jogkörben alkalmazható szolgálati kutya. Ez egy kevésbé ismert és kutatott terület, melynek részbeni szabályozása ugyanazon törvényben fellelhető, mint az előzőekben felsorolt területeké.⁶ A szolgálati kutyák alkalmazhatósága önvédelmi célból „az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról” szóló 2012. évi CXX. törvény 21. § (b) bekezdésében leírtak szerint széleskörűen, de nem kizárólagosan kiterjed a fent már említett területeken

⁶ Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény.

tevékenykedő hatóságok munkatársaira. A különféle területekről különböző törvényhelyekben és rendeletekben, utasításokban kell keresnünk az adott területre specializált szabályozást.

A szolgálati kutyák tehát a rendőrség, a határőrség, a honvédelem, az adóhatóság, a büntetés-végrehajtási intézetek, az egyes rendészeti és terület őrzési feladatokat ellátó egyéb szervezetek alkalmazásában elláthatnak őrző-védő, nyomkövetői, járőrözési, biztosítási, elfogási, szag-azonosítási, keresési és akár tűzvédelmi feladatokat is a kényszerítő eszközként való alkalmazás lehetősége mellett.^{7 8 9} Én azonban jelen dolgozatomban csak az utóbbi, kényszerítő eszközként való alkalmazást és az ehhez kapcsolódó szabályozást, valamint ennek lehetőségeit fogom bővebben kifejteni. Az alkalmazási terület pedig a közrendvédelem, melynek végrehajtó szerve alapvetően a rendőrség, így tehát jelen dolgozat témáját is zömében a rendőrség kötelékében szolgáló kutyás egységek feladatai, szabályozásai teszik ki. Az ehhez kapcsolódó rendészeti tevékenységeket folytató egyéb szervezetek (közterületfelügyelet, rendészet, stb.) kapcsán csak akkor teszek említést, ha az valamilyen relevanciával bír a tárgykörben a rendőrségi alkalmazás tekintetében.

1.3 Lovas rendőri egységek alkalmazása Magyarországon

Hazánkban nagyon fontos szerepet kapnak a lovas rendőri egységek, bár ez nem minden esetben szembetűnő. A lovas rendőrség a Készenléti Rendőrség Különleges Szolgálatok Igazgatósága alatt, a Bevetési Főosztály III.-n belül a Lovas és Kutyás Szolgálati Osztály tagja.¹⁰ Munkájuk nagy részét a szemlélődőtől elszigetelten, terepen végzik, belterületen csak a díszőrség, őrjáratok, ligetek felügyelete és a tömegrendezvények biztosítása fordul elő. Ellátnak azonban határvédelmi feladatokat, embercsempész útvonalak és hálózatok felderítésére irányuló feladatokat, járőrautóval és gyalog nem, vagy nehezen megközelíthető terepen szükséges intézkedéseknél, illetve az úthálózattal nem megközelíthető helyszíneken végzett ellenőrzéseknél is teljesítenek szolgálatot. Így például az illegális fakitermelés, vagy termény betakarítás ellen és az erdőben végzett rendőri tevékenység esetén is alkalmazhatók.

⁷ JÁMBOR Gellért: A bűnügyi szolgálati kutya szerepe a kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében (*Themis: Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata* 2016. december / 2.). 6.

⁸ KISZELLA Andrea: *A szolgálati kutya alkalmazása – Avagy a „szimatoló műszer”* – Jogi fórum – 2016. január 20., Miskolc ([kiszella_andrea_a_szolgálati_kutya_alkalmazasa\[jogi_forum\].pdf \(jogiforum.hu\)](#)).

⁹ FRIGYER László: A szolgálati kutyák és vezetőik képzésének, továbbképzésének szabályozása, a fejlesztés szükséges irányai a büntetés-végrehajtásnál (*Börtönügyi Szemle* 2009. / 1.) 31-33.

¹⁰ MITROV Gabriella: (*Pegazus*) II. 2021./2.

Nem utolsó sorban ünnepségek, parádék során a Nemzeti Lovas Díszegység tagjaiként az ünnepi rendezvény fényét is emelik a lovakkal vonuló, mutatványokat bemutató rendőrök.

Számos előnye van a lovas rendőröknek, amelyek okot szolgáltatnak a fenntartásukra a gyalogos és motoros egységek mellett is: első sorban a változatos terepen való, viszonylag gyors reagálás lehetősége miatt kiemelkedő a jelentőségük. Nem elhanyagolható szempont, hogy a ló hátáról való viszonylagos magaslati beláthatóság nagy stratégiai előnyt jelent egy-egy akció során. Szintén fontos a lovak természetéből fakadó reakciók, csodálat kiváltása az emberekből: nagyon gyakran népszerűséget, tiszteletet, a tanyavilágban akár hasznos beszélgetéseket és adott esetben plusz információt jelenthet a lovas rendőrök jelenléte. Egy tömegrendezvény biztosítása, vagy oszlatás során fontos tulajdonság lehet a lovak azon képessége, hogy pusztán méretükből, jelenlétükből adódóan befolyásolják a tömeg vonulását, annak irányát és sebességét, hiszen egy keresztbe állított ló olyan akadályt jelent még a tömeggel mozgó emberek számára is, amelyet nem lehet csak úgy elgázolni. A nyeregből pedig a rendőr rádiós kommunikáció segítségével valós idejű reakciót képes adni a tömeg folyamatosan változó mozgásaira, hangulataira. A lovas állomány Magyarországon mégsem mondható kimondottan nagynak: az alig néhány tucat állatot magába foglaló állomány nem tűnik soknak, ha egy ország területének határvédelmi, erdő- és mezőgazdálkodási rendvédelmi feladatai mellett még a Budai Vár és a főváros egyes ligetei is helyszínt adnak tevékenységüknek. Ezért a mai napig kimondottan ritka, hogy az átlagember lovas rendőrrel találkozjon, ami egyébként pozitívan hat az ilyen találkozásokat övező csodálat, lelkesedés és megjelenés, valamint a tömegrendezvényeken való jelenlétük tiszteletet parancsoló üzenete szempontjából.

2. Szolgálati kutyák a rendőrség kötelékében

A rendőrségi állományban szolgáló szolgálati kutyák alkalmazását a „rendőrségről” szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: „Rtv.”) az 50. §-ában taglalja, kiválasztásukra vonatkozó szabályzatot a Rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás tartalmaz. A kutyákkal kapcsolatos feladatokat az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztályának, a Készenléti Rendőrség, az Oktatási Igazgatóság látja el.¹¹ Fontos kiemelni, hogy A Rtv. már nem köti önvédelmi célokhoz a kutya bevetését, alkalmazását, hanem egyéb feltételeknek kell megfelelni az adott esetben, valamint rengeteg garanciához, megelőző intézkedéshez, elváráshoz köti.¹² Alapvetően elmondhatjuk, hogy a szolgálati kutya mint kényszerítő eszköz különböző fokozatokban vethető be.^{13 14} A fokozatok elválasztó elemei a szájkosár, illetve a póráz használatában nyilvánulnak meg. A törvény szerint már a kutya szájkosárral, pórázon történő bevetése (a legenyhébb fokozat) is feltételhez kötött kényszerítő eszköz, amikor a kutya még gyakorlatilag teljesen képtelen bármiféle komolyabbnak mondható beavatkozásra, az esetleges megfélemlítésen, akadályozáson kívül. Az első törvényi feltétel pedig nem más, mint az ugyanazon törvény 47. §-a szerinti kényszer alkalmazásának feltételét kívánja („A rendőr — intézkedése során — az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszer) alkalmazhat.”)¹⁵. A szövegben felfedezhető két fontos elem: egyrészt: rendőri intézkedés közben történjen a kényszerítő eszközhasználat, valamint ellenszegülés megtörésére irányuljon. Végeredményül tehát a rendőri intézkedés megléte, valamint a (legalább valószínűsíthető) ellenszegülés megléte a két alapfeltétele a szolgálati kutya mint kényszerítő eszköz használatának. Felmerül ekkor a jogi fogalom meghatározás igénye: mi az a rendőri intézkedés, mi számít annak, és mikor beszélhetünk ellenszegülésről?

2.1 A kényszerítő eszköz alkalmazásának első törvényi feltétele

Első sorban tudni érdemes, jelenleg kizárólag intézkedés alá vont személlyel szemben (pl. felszólítás után), ellenszegülés megtörésére alkalmazható a szolgálati állat mint kényszerítő eszköz, meghatározott körülmények közt, illetve ha a testi kényszer alkalmazásának feltételei

¹¹ KISZELLA i.m.

¹² A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 47, 50, 61-62§

¹³ Rtv. 50§

¹⁴ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39§ (1) bek.

¹⁵ Rtv. 47§

adottak. Természetesen egyébként (nem kényszerítő eszközként) bevezethető intézkedés hiányában is, más-más alkalmazási terület más feltételt kíván és ezek különböző szinten vannak szabályozva. Az intézkedés fogalmát kell tehát először meghatározni, hiszen az ellenszegülés fogalmi elemeiből kiderül, hogy arról kizárólag az intézkedés során beszélhetünk. Az Rtv. 19-20.§ szerint kétség nem övezheti azt, hogy mikor vesznek éppen valakit rendőri intézkedés alá. Annak szabályos menete szerint ugyanis megfelelő mennyiségű információt kap az állampolgár azt illetően, hogy mit és miért fognak vele szemben tenni.^{16 17} Azt szintén ugyanezen törvény V. fejezete egy taxatív felsorolásban részletezi, hogy milyen fajta rendőri intézkedések léteznek.¹⁸ A sokféle intézkedésre mind-mind egyedi szabályok vonatkoznak, és gyakorlatilag bármilyen tevékenységet lefednek, amelyet egy megfelelő igazolvánnyal rendelkező rendőr a törvény nevében, vagy jogszabályok végrehajtása céljából tesz. A törvényt olvasva, a bírói gyakorlatot és a rendőrségi szabályozást tekintve gyakorlatilag rendőri intézkedésnek tekinthetünk minden olyan hivatalos interakciót, amely kívül esik, túlmutat a civil életben fellelhető interakciók keretszabályain. Amennyiben a rendőr az államra, a törvényre, az igazolványából fakadó jogköreire, vagy bármely hasonló tényezőre hivatkozva jár el, és formailag, viselkedésben, szóban, öltözékben, bármely módon hitelesen és észrevehetően megkülönbözteti magát a civil állampolgártól, akkor intézkedésről beszélhetünk. Természetesen a szolgálati kutyával ellátott rendőrnek is kötelessége az alaki szabályoknak megfelelni, azonban maga a kutya is megkülönböztető jelzésekkel lehet ellátva (hám, póráz, nyakörv, szájkosár).^{19 20} A kutyával végrehajtott intézkedések –természetükből adódóan– gyakran felfokozott, gyors, mindenféle formalitást minimalizáló körülmények között mennek végbe. Az Rtv. 20.§ (2) bekezdése szerint ilyenkor a kényszerítő eszköz bevetése *után* is kötelessége a rendőrnek a megfelelő tájékoztatást megadni az intézkedés mibenlétéről az állampolgár részére.²¹

2.2 A kényszerítő eszköz alkalmazásának második törvényi feltétele

¹⁶ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 5.§

¹⁷ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 20§

¹⁸ Rtv. 29§-46/F§

¹⁹ A Rendőrség Kutyás és Lovas Szolgálati Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás V. fejezet 65-67.

²⁰ NECEFOR Béla: *Kényszerítő eszközök alkalmazása a rendvédelemben* – szakdolgozat – 2015. Miskolc, 41.

²¹ Rtv. 20§

Az ellenszegülés összetett fogalmára a 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 39.§ (2) bekezdésének a) és b) pontjaiban kapunk meghatározást. A fenti rendelet értelmében ellenszegülést tanúsítani kétféleképpen lehet: passzív, illetve aktív formában. Ezen eseteket más-más magatartással lehetséges realizálni különféle tényállásokban.

2.2.1 Passzív ellenszegülés esete

Passzív ellenszegülést gyakorlatilag bármilyen magatartás mellett tanúsíthat az ember, akkor is, ha éppen semmilyen szándékos magatartási formát nem tanúsít (látszólag). Ennek az esetnek a fogalmi feltételei csupán az elhangzott, *jogszerű* rendőri utasítás szándékos figyelmen kívül hagyása, illetve végre nem hajtása.²² Ez a megfogalmazás egy kérdést rögtön felvethet: a jogszerűtlen rendőri utasítást figyelmen kívül lehet hagyni? A gyakorlatban ugyanis általában amennyiben a rendőri intézkedés jogszerű (márpedig hazánkban ennek vitatására viszonylag kevés példa van, hiszen az igazoltatás, egyéb gyakori intézkedések jogszerűségének feltételei lazák és szinte mindig fennállnak), abban az esetben az ott elhangzott rendőri utasítások mind maradéktalanul követendők, és az csak később, egy esetleges perben derül ki, hogy melyik (nem) volt jogszerű.²³ Szintén gyakorlatias észrevétel, hogy amennyiben a rendőr az adott utasítást kiadja, a számára leadott kiképzés, szervezeti utasítások, és alapvetően a tudomása szerinti minden rendelkezés szerint az jogszerű is (hiszen ha tudomása lenne ennek ellenkezőjéről, nem adná ki az adott utasítást). Amennyiben viszont egy rendőr ilyen utasítására passzív ellenállást tanúsít valaki, az a procedura szerint a következő lépésben figyelmeztetést kap, lehetőleg többször is, majd kényszerítő eszközökkel az adott utasítás végrehajtására lesz szorítva, az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat értelmében.^{24 25} Mi az értelme tehát a valóban jogszerűtlen utasítás megtagadásának? Amennyiben nem tud az intézkedést kifogásoló állampolgár az adott helyzetben egy felettes tisztet beavatni és a segítségével a helyzetet orvosolni, nincs az ő jogos érdekei szempontjából pozitív hatása az intézkedés elleni obstrukciónak, ellenállásnak. A jogszerűség megítélésének csak egy későbbi perben lehet valós értelme, relevanciája, melyben a passzív ellenszegülő magatartást tudja a bíróság előtt vitatni, ezzel lehetőséget kapva az intézkedés és az esetleges kényszerintézkedés alkalmazása miatti

²² A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39.§ (2) bek. a).

²³ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 19§ (1).

²⁴ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39§

²⁵ Rtv. 19§ (2), 47§

sérelemdíj megfizettetésére. Természetesen látható, hogy fontos, elemi kérdésről van szó, de egy későbbi eljárás tekintetében, nem az adott intézkedésre vonatkozóan. Mégis teljesen elsikkadhat a laikus szemlélő előtt a sok salátatörvény, rendelet, egyéb szabályzat rejtett passzusaiban, melyek egymással párhuzamosan, az élet megannyi területén előforduló tényállásokra próbálnak megoldásokat felsorakoztatni. Szerencsére az ellenszegülés kapcsán a megfogalmazás egyértelműsége nem ad okot panaszra, hiszen a törvénytöveg közérthető és nem feleslegesen terjedelmes.²⁶ Kapcsolódó említésre méltó megállapítás, hogy a Rtv. 19.§ (1) bekezdése szerint a rendőri intézkedés mindaddig jogszerűnek tekinthető, ameddig a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható. Ez az intézkedő rendőröket hivatott védeni, az intézkedést segíteni, egyszerűsíteni, biztonságosabbá és rövidebbé tenni, hiszen az ilyen kérdések mérlegelése a bíróság feladata, és nem lehet társadalmi érdek a gyorsan, hatásosan, azonnal szükséges rendőri intézkedés ilyen jellegű obstrukciója. Az Rtv. alapján tehát az utasítások jogszerűsége az intézkedés alatt nem megkérdőjelezhető, mindaddig, amíg az intézkedés maga jogszerű. És az intézkedés jogszerűsége is csak akkor, ha egyértelmű a jogsértés mibenléte.²⁷ Gyakorlatilag az intézkedés jogszerűnek tekinthető az Rtv. 19.§ szerint mindaddig, amíg az állampolgár az ellenkezőjét be nem bizonyítja, és ennek a bíró helyt is ad. Vajon ez mennyire illeszkedik bele a jogállami rendszerbe? A gyakorlat azt mutatja, hogy Magyarországon 2022-ben az aktuális jogi és társadalmi környezetben, a dolgozat 3. pontjában részletesebben kifejtett okokból kifolyólag elégségesnek, megfelelőnek tűnik a szabályozás, és amennyiben ennek az ellenkezője kezdene el bebizonyosodni, valószínűleg az Alkotmánybíróság azonnal lépéseket tenne az ügy orvoslása érdekében. Az szakmailag vitathatatlan tény, hogy egy bűnüldözési, bűnmegelőzési és közrendvédelmi feladatokat ellátó szervet csak egy bizonyos, nehezen behatárolható szintig érdemes korlátozni tevékenységében az alkotmányos és egyéb jogokra hivatkozva, hiszen ugyanúgy társadalmi érdek a közbiztonság hatékony fenntartása, mint a saját egyéb egyéni jogok és érdekek védelme.

Végezetül egy elengedhetetlen példa a passzív ellenszegülésre: gyakori eset a demonstráló, sztrájkoló, tüntető állampolgár, aki ott-tartózkodásával blokkol egy útvonalat, akadályoz valamilyen jogszerű tevékenységet, vagy egyéb módon társadalmi érdeket sért. Ilyenkor a távozásra felszólítás a rendőri intézkedés során kiadott jogszerű utasítás lehet, melynek eleget kell tenni. Ennek elmaradása esetén általában testi kényszer alkalmazása a bevett gyakorlat az

²⁶ NECEFOR i.m.

²⁷ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 19§ (1).

Rtv. arányossági feltétele alapján (is).²⁸ Tüntetéseknel rendkívüli esetekben „tömegoszlatás” szüksége is felmerülhet. Azonban a szolgálati kutya bevetése ilyen esetekben nem mindig indokolt és nem is igazán eredményes. Passzív ellenszegülés esetében szolgálati kutyát bevetni bár jogszerű, azonban legtöbb esetben nem praktikus, vagy nem célszerű. Ha azonban előzőleg bűncselekményt megvalósító, vagy gyanúsítottként előállítani kívánt állampolgár egy épületben, vagy valamely be nem látható területen elrejtőzik, amelyről az intézkedő rendőrnek tudomása van, akkor a többszöri, hallható rendőri felszólítást követően, amennyiben nem jön elő, indokolt és a többi kényszerítő eszközzel szemben eredményesebb a szolgálati kutya alkalmazása.²⁹

2.2.2 Aktív ellenszegülés esete

Az aktív ellenszegülés tanúsítója az, aki magatartásával fizikai erőfeszítést is tesz, hogy a jogszerű rendőri intézkedést megakadályozza, illetve magát nem veti alá jogszerű intézkedésnek.³⁰ Ez a tág fogalmi kör gyakorlatilag a meneküléstől kezdve a Büntető Törvénykönyv szerint megvalósítható ún. erőszakos bűncselekmények elkövetési magatartásának jelentős részén keresztül az egyszerű, hétköznapi helyzetben ártatlan cselekedetekig számos magatartással realizálható.³¹ Különösebb magyarázatra nem szorul, azonban érdemes megemlíteni, hogy míg a passzív ellenszegülés esetében az utasításra vonatkozó jogszerűség követelményének megléte felmentő körülmény lehet az illető személy magatartásának értékelésekor, addig itt a jogszerűtlen utasítás nem minden esetben ment fel teljesen. Figyelembe kell venni ugyanis, hogy bár az aktív ellenszegülés megvalósítása fogalmilag szükségszerűen függ az utasítás jogszerűségétől,³² azonban a szintén fogalmilag szükséges *fizikai erőfeszítés* részletes vizsgálata is fontos. Lehet ugyanis, hogy adott esetben jogszerűtlen utasítás ellen tiltakozik az ember, például olyan módon, hogy nem adja át a nála lévő tárgyat a rendőr számára, majd amikor érte nyúl, kézzel blokkolni próbálja. Amennyiben a tárgy átadására vonatkozó utasítása jogszerűtlen volt, ez a magatartás –amely az aktív ellenszegülést valósítaná meg ellenkező esetben– nem teszi felelőssé ellenszegülés tekintetében

²⁸ Rtv. 15§

²⁹ FRIGYER László (főszerk.) – LELOVICS Pál – NYITRAI Endre:

A szolgálati kutyákkal kapcsolatos egyetemi oktatás alakulása és jelentősége a tisztképzésben (*Európai Jogi Közlemények* II. 2021. június / 1.) 49-68.

³⁰ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39.§ (2) bek. b).

³¹ Id.: A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény: különös rész.

³² A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39.§ (2) bek.

és jogsértőnek sem minősülhet. Azonban az aktív ellenszegülés a gyakorlatban nem mindig, sőt, ritkán merül ki ilyen ártatlan cselekmény megnyilvánulásában. Előfordulhat dulakodás, lökdösődés, menekülés, illetve ellentámadás, amely viszont a rendőr mint hivatalos személy ellenében semmilyen esetben sem megengedett.³³ Amennyiben ilyen magatartási formát választ az illető jogos érdeke védelmében, azt fogja tapasztalni, hogy egyrészt kényszerrel alkalmazva vele szemben mindenképpen eléri a jogszerűtlen utasítás célját, másrészt a bíróságon később esetleg büntetőeljárás keretében is meg kell jelennie, az adott tényállástól függően megvalósított bűncselekmény(ek) és szabálysértés(ek) miatt. Ezesetben pedig annak a rendőri utasításnak a jogszerűsége kis relevanciával bíró körülmény, amely (bár figyelembe vehető) nem eredményez olyan mértékben kedvezőbb elbírálást, hogy az illetőnek az aktív ellenszegülés az ügy végét tekintve pozitív hatást nyújtson. Aktív ellenszegülés a rendőri intézkedés során az az esetkör, amelyben a leggyakrabban alkalmaznak szolgálati kutyát mint kényszerítő eszközt, és a fentiek alapján belátható ennek a gyakorlati indokoltsága.³⁴ Az esetleges kényszerítő eszközöket a 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet utasításai szerint lehet alkalmazni mind a passzív, mind az aktív ellenszegülés egyes eseteiben. Fontos szerepet játszó körülmények például az intézkedés célja, az intézkedés alá vontak száma, tevékenysége, magatartása, valamint az intézkedő rendőrök száma és kapott utasításai.³⁵ A szolgálati kutyával mint kényszerítő eszközzel való intézkedéssel kapcsolatban példákra és bevetési módokra a későbbiekben, az 5. pontban térek ki részletesebben.

2.3 Egyéb jogi feltételek alkalmazása a kutyák mint kényszerítő eszköz bevetésére

A korábban leírtak tehát lefedik a rendőrségi törvény 47. §-a szerinti alkalmazhatóság két alapvető fogalmi elemét, azonban a különböző jogszabályok egyéb feltételeket is említenek. A kutya alkalmazásának további feltételei egyrészt magából a kényszerítő eszköz mivoltából erednek: ezeket a fent említett törvény 15-17. szakaszai és a rendőrség saját szervezeti szabályzata, valamint egyéb miniszteri- illetve kormányrendeletek is taglalják. Másrészt a kutyák ily módú alkalmazása a sokféle alkalmazási terület és feladat miatt is részletes, eltérő előírásokat igényel.³⁶ Ezek alapján pedig az egyes hatósági, szervezeti vezetés határozza meg saját működéséről szóló szakutasítások, szabályzatok formájában a további követelményeket,

³³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2012. évi C. törvény 229§

³⁴ KISZELLA i.m.

³⁵ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 40-52§

³⁶ JÁMBOR i.m. 13-16.

melyeket az adott intézet oktatói adnak át a későbbi állományosoknak végső formájukban. Ezen szabályok betartásának meglétéről, vagy hiányáról megállapítást tenni természetesen esetenként az eljárásokban jegyzőkönyvek, vallomások, és egyéb bizonyítékok összessége alapján a bíróság hatáskörébe tartozik. Jelen dolgozat csupán a rendőrségről szóló törvényben található arányosság követelményét vizsgálja meg tüzetesebben, ez ugyanis gyakran sokkal relevánsabb lehet az összes többi feltételnél egy tényállásban jogszerűség szempontjából.³⁷ A törvény szerint a rendőri intézkedés annak törvényes céljával nyilvánvalóan aránytalan hátrányt nem okozhat, valamint az adott esetben alkalmazható (elérhető) kényszerítő eszközök közül a rendőrnek kötelessége olyat választani, amely alkalmazása a cél eléréséhez a legalkalmasabb, illetve a lehető legkisebb károkozással, korlátozással és sérüléssel jár.³⁸ Láthatóan a fenti szabályozás a nem teljesen konkrét; ráadásul egy ilyen tényállásban várhatóan felfokozott tudati állapotban lévő felek közti, másodpercek alatt eszkalálódó, változó történések alapján kell pillanatok alatt dönteni, még hozzá kiemelkedő téttel kapcsolatban: vagyoni-, személyi- és közbiztonság veszélyeztetése esetén ugyanis általában elmondható, hogy a felelősség a lehető legnagyobb. A fentiekén túlmenően az intézkedő rendőr gyakran fiatal, esetenként az adott helyzetben tapasztalatlannak mondható, viszonylag rövid kiképzése során pedig sajnálatos módon előfordulhat, hogy nem mindig az igazi, valóságos „utcára” készítette fel az adott tananyag. Ennek ellenére ilyen és ehhez hasonló, teljesen szubjektív, gyakran összezavaró szövegkörnyezetből, jogszabályból kell kihámozni, hogy mikor mit tehet, vagy nem tehet. Természetesen a kiképzést nyújtó oktatók ebben segítségükre vannak a leendő egyenruhásoknak, azonban még egy a területen képzett, gyakorló *jogásztól* sem elvárható az, hogy ilyen felfokozott helyzetben mindig hibátlanul döntsön, hogy később egy esetleges felülvizsgálat során minden cselekedete megálljon az eljáró bíróság előtt (szintén szubjektív megítélés alapján).

³⁷ FÉJA András – KÁDÁR András Kristóf: Az arányosság kérdése a Független Rendészeti Panasztestület gyakorlatában (*Rendészet és Emberi jogok* I. 2011. / 2.).

³⁸ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 15§

3. Jogi háttér, társadalmi kitekintés

Az intézkedés során fellépő atrocitásoknak hazánk modern történelmében a 2006. év tragikus eseménysorozatain túl nincs jelentős előzménye. Szerencsére Magyarországon viszonylag jó mutatókkal rendelkezik a közbiztonság, és a hatósági intézkedések is inkább együttműködéssel végződnek, ellenszegülő magatartással.³⁹ Ez talán kultúránknak, esetleg a kifejezetten ránk, magyarokra jellemző hozzáállásnak az eredménye, mely szerint gyakran az államtól, a hatóságtól, vagy épp az önkormányzattól várjuk és követeljük a megoldást, végső szót. Mindenesetre rendőreinknek nem kell kiemelkedően sokat járni a bíróságra, tárgyalásokon megvédeni saját intézkedéseikkel kapcsolatos cselekedeteiket. Nem lehet tehát panasz jelenleg a szabályozás használhatóságára, még ha megannyi kérdést, aggályt fel is vet, hiszen egyszerűen nincs égető szüksége a magyar társadalomnak és a rendőrségnek jelenleg a változtatásra. Ez a jelenlegi egyensúly azonban talán a társadalmi összetettség, a kultúra, a szokások és az egyéb jogszabályi környezet változásaira fokozottan érzékenyen reagálhat, nem is említve a rendőrségi állomány csökkenésének a trendjét, amely a kiképzés minőségére, a rendőriskolákba jelentkezők szűrésére, a feladatok mennyiségére és minőségére, a rendelkezésre álló eszközökre mind kihatással van, ezzel veszélybe sodorva az eddig kialakult gyakorlatokat. Aktuális 2022-ben például az a kérdés a pandémiát és ukrajnai helyzetet követően, hogy amennyiben a veszélyhelyzeti különleges intézkedések hatálya lejár, a háború- okozta inflációval, a globális és lokális gazdasági nehézségek beálltával az eddig sem népszerű rendőrségi pályáról hányan kívánnak majd áttérni másik hivatásra. Eddig ugyanis a leszerelés lehetőségét korlátozta a rendkívüli helyzet,⁴⁰ azonban egyúttal ugyanez a helyzet nehezebbé, megterhelőbbé is tette az adott munkakör ellátását. Szintén kérdéseket vethetnek fel az elmúlt időszak világjárvány miatti nehézségei, amelyek egyértelműen nyomás alá helyezték és a szokott medrűkből teljesen más irányba terelték a hatóságokat, rengeteg eddig ismeretlen feladattal, kööttséggel, új helyzettel állva a rendőrök elé.⁴¹ Milyen egyéb, előre nem látható körülményt, eseményt vetítenek elő ezen szokatlan események az állományra nézve, amely alapján már nem éri meg sokaknak ezt a hivatást választani, vagy amelyeknek kitéve egyes személyek a tapasztalataikat, és addigi tudásukat elvetve teljesen új területen kell helytálljanak? Ezen tényezők is mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy egy esetleges intézkedés esetén az intézkedő rendőr tapasztalat, idő, alvás hiányában, vagy egyéb körülmény miatt rossz döntést

³⁹ BANÁSZ Zsuzsanna: *Hazánk közbiztonsága nemzetközi összehasonlításban* HADTUD.2019.29.1-2.112.

⁴⁰ 636/2021. (XI. 18.) Korm. rendelet 4. § tekintettel az ideiglenes pandémiás intézkedésekre.

⁴¹ Id.: kormányrendeletek a hatóságok világjárvány idejére vonatkozó feladatait illetően.

hozzon, illetve jogsértést kövessen el. Ezen alkalmak után a társadalmi feszültség növekedésével nem maradnak rejtettek, elképzelhető, hogy egyre gyakoribb lesz a közelmúlt *börtönpereihez* hasonlóan trendet alapító, a rendőrségi túlkapásokra vonatkozó perek indítása. Ez pedig előbb-utóbb itt is a bírói gyakorlat, majd potenciálisan az anyagi jogszabályok megváltozásához, revíziójához vezethet.

4. A szolgálati kutya mint kényszerítő eszköz

A szolgálati kutyák kényszerítő eszközként többféle fokozatban alkalmazhatók, az aktuális helyzet függvényében.⁴² A Rtv. 50. §-a három bekezdésre tagolja ezen lépcsőket. A törvény szerinti első fokozat a szájkosárral ellátott szolgálati kutya pórázzal, vagy anélkül való alkalmazása. Ez az első két eset szerinti alkalmazás mindig jogszerű, amennyiben a „testi kényszer” alkalmazásának lehetősége adott lenne. A szájkosárral ellátott kutya tehát felér a testi kényszer, vagyis a legelső, legenyhébb kényszerítési eszköz súlyával. Ennek gyakorlati oka könnyen belátható; nem lenne igaz ugyanis, hogy a szolgálati kutya ily módon történő bevetése számottevően több fenyegetést, ’erőszakot’, vagy kényszert jelentene az emberre nézve, mint maga a rendőr, vagy rendőrök testi ereje. Az ilyen intézkedést elősegítő eszköz legnagyobb ereje az elrettentésben van: a hatást el lehet érni úgy is, hogy a kutya valódi bevetését mindössze ’kilátásba helyezi’ a rendőr azzal, hogy az állat láthatóan jelen van az intézkedés során, és esetleg bizonyos mértékben el is tudja engedni. Ez sokakkal szemben hatásos, azonban nem mindenkivel szemben elégséges.⁴³

4.1 A szolgálati kutya kényszerítő eszközként való alkalmazásának enyhébb fokozatai

Szájkosár nélkül, pórázzal történő bevetés: amennyiben a rendőr úgy ítéli meg, szükség lehet a következő, második fokozat alkalmazására: a szájkosár nélküli, pórázon vezetett szolgálati kutya azonban már csak szigorúan szabályozott esetekben megengedett.⁴⁴ A Rtv. 50.§ (3) bekezdése szerint három általános esetkategóriát különböztetünk meg, amelyekben ez jogszerű lehet. A rendőri intézkedéssel szembeni tevőleges ellenállás leküzdése nem szorul különösebb magyarázatra, ez gyakorlatilag az ellenállás aktív formájának eseteinél fordul elő. A második esetkör már árnyaltabb: a közbiztonságot súlyosan veszélyeztető csoportosulás feloszlatásához való alkalmazás esetében már ismét sok szubjektív elemet használ a joalkotó.⁴⁵ Mi számít közbiztonságot súlyosan veszélyeztető csoportosulásnak, és ki szerint kell annak számítsón? A büntetőjogban, büntető eljárási jogban és a közigazgatási jogban is rendre az értelmező rendelkezések és különböző kommentárok határozzák meg az általuk használt fogalmakat:

⁴² A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 50§

⁴³ OLÁH Gábor: A szolgálati kutya alkalmazása a büntetés-végrehajtásban (*Börtönügyi Szemle* 31. 2012. / 2.).

⁴⁴ A rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás 70, 90, 98, 99, 114, 170, 221.

⁴⁵ Rtv. 50§ (2) bek.

csoportosulás 3-10 főből álló, egységes akaratelhatározással fellépő csoportot,⁴⁶ a tömeg 10 főt meghaladó csoportosulást jelent⁴⁷, míg a súlyos bűncselekmény az a bűntett, amelyet a törvény 5 évi, vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyeget.^{48 49} Első sorban természetesen az eljáró rendőrnek és feletteseinek a belátására van bízva, hogy a kiképzésük és tapasztalataik alapján milyen helyzet elégíti ki ezt a specifikus feltételt. A gyakorlat szerint ilyen csoportosulás valóban bármilyen céllal, változatos létszámmal, sokféleképpen létrejöhet az adott tényállástól függően, és első sorban a szemtanúk elmondásai alapján az intézkedő rendőrök és feletteseik feladata beazonosítani, pontosan mivel állnak szemben. Később természetesen egy esetleges eljárásban a bíróság feladatai közé tartozik a rendőrök adott helyzetben való döntésének megkérdőjelezhetőségét, felkészültségük és szakmai elvárásaik meglétét megállapítani. Ez azonban az intézkedésre magára nincs befolyással, tehát nem is tárgya a dolgozatnak. A második fokozat, vagyis szájkosár nélküli, pórázon vezetett kutya harmadik alkalmazási körét, a legtagabbat a törvény elsőként említi, jelen dolgozat azonban utolsóként foglalkozik vele. Ennek oka, hogy kohéziós szempontból a legkevesebb magyarázatot igénylő tárgykör felől érdemes haladni a legbonyolultabb felé. Jogellenesen összegyűlt tömeg oszlatásakor akkor alkalmazható szájkosár nélkül, pórázon vezetett szolgálati kutya, amennyiben enyhébb kényszerítő eszköz alkalmazása az adott esetben nem elégséges a sikeres oszlatáshoz.⁵⁰ Enyhébb kényszerítő eszközök nevezetesen: testi kényszer, bilincs, vegyi eszköz, sokkoló, rendőrbot, kardlap, egyéb eszköz: gumilövedék, pirotechnikai eszköz, könnygázgránát, elfogóháló, ingerlőgáz, vízágyú.⁵¹ A fentiekből kiderül: a jogalkotó szerint a rendőrkutya szájkosár nélküli alkalmazása az útzár, a csapaterő, a lőfegyver és a pirotechnikai, valamint tömegoszlatási eszközök kivételével minden egyéb kényszerítő eszköztől súlyosabbnak számít. Érdemes megemlíteni, hogy alapvetően minden ilyen eszköz bevetése során a személyi szabadsághoz, a testi épséghez, és az az élethez fűződő alapjogok kerülhetnek korlátozásra, ami egy nagyon erős, *kogens* mögöttes jogszabályi háttérrel feltételez az ügyben. Nincs ez másképp a rendőr által bevethető szolgálati kutya alkalmazásával sem, egy-egy ilyen állat ugyanis jelentős mértékben korlátozni tudja azon személy alapjogait, aki ellen

⁴⁶ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény: értelmező rendelkezések: 97§ (1) bek. d).

⁴⁷ Rtv.: értelmező rendelkezések: 97§ (1) bek. e).

⁴⁸ Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény, kihirdette: 2006. évi C1. törvény 2. Cikk, b).

⁴⁹ A Palermo Egyezmény rendelkezését a Btk. értelmező rendelkezése szigorítja, a bírói gyakorlatra nézve a Bünszervezetről szóló 459.§ (1) bek.-ben legkevesebb ötévi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményekhez köti, így feltehetően a súlyos bűncselekmény fogalmát is ez határozza meg.

⁵⁰ Rtv. 50§ (2) bek.

⁵¹ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 38§ (1) bek.

alkalmazzák.⁵² Az államnak ezért mint garanciát vállalnia kell, hogy ilyen eszközt akkor és csak akkor alkalmaz, hogyha az valóban szükséges, illetve a már említett arányosság elvének megfelel. A kutyák alkalmazásának tekintetében nemcsak a kényszerítő eszközként történő alkalmazás, de a bizonyításhoz, felderítéshez kapcsolódó alkalmazás is alapjogokat sérthet, amelyre az Alkotmánybíróság álláspontja szerint csak törvényen keresztül kerülhet sor, mely láthatóan nem egységes, nem elégséges és nagyrészt rendeletekre támaszkodik.⁵³ A szabályozás tehát némiképpen revízióra szorulhat, azonban jelenleg is szigorú előírásokhoz van kötve, ha nem is egységesen, egy helyen, illetve törvényi szinten. Ez a szigorú szabályozás pedig tetten érhető, ahogy feljebb érünk a fokozatokon, és végül elérkezünk a szájkosár nélküli, póráz nélküli szolgálati kutya alkalmazhatóságához.

4.2. A szolgálati kutya kényszerítő eszközként való alkalmazásának erősebb fokozata

A harmadik és egyben utolsó fokozattal kapcsolatban a törvény három pontra tagolva sorolja fel a jogszerű alkalmazás eseteit. A rendőr szájkosár és póráz nélküli szolgálati kutyát alkalmazhat súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítására, súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogására, valamint maga a rendőr személye ellen intézett támadás, vagy az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető magatartás elhárítására.⁵⁴ Ez a három (illetve gyakorlatilag több) esetkör már valóban töményebb, magyarázatra szorulhat.

4.2.1 Súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítása⁵⁵

A jogszabályt figyelmesen olvasva feltűnik a harmadik esetkörben még szükséges *közvetlen* jelző hiánya a 'fenyegetés' szó előtt. A két esetkör egyébként hasonló: míg utóbbi esetben a rendőr saját személye elleni támadásokról van szó, jelen esetben nem konkretizált 'támadásról'. Mivel a rendőr saját önvédelme logikailag beleférne ebbe a kategóriába, valószínűsíteni kell, hogy azért tér ki a jogalkotó az önvédelemre, mert a logikai összefüggés ellenére eltérően kívánja szabályozni az önvédelmet, és ezt a jogalkalmazáskor a *lex specialis derogat legi generali* elv mentén kell értelmezni. Ha tehát a rendőr nem önvédelem céljából, hanem más

⁵² Alkotmánybíróság 7/1994. (II.18.) AB határozata.

⁵³ JÁMBOR i.m. 15-16.

⁵⁴ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 50§ (3) bek.

⁵⁵ Rtv. 50§ (3) bek. a).

(élőlény) védelmének érdekében jár el, minden ilyen esetben elégséges a súlyos sérüléssel való fenyegetés megléte, nem kell annak közvetlennek lennie. Az Alaptörvény V. cikke⁵⁶ és a Büntető Törvénykönyv 22. §-a⁵⁷ is egységes abban a tekintetben, hogy jogos védelem, illetve önvédelem esetén a fenyegetésnek közvetlennek kell lennie. A Btk. értelmező rendelkezései szerint a közvetlen szó arra vonatkozik, hogy a támadás bekövetkeztének időpontja azonnal várható, bármelyik pillanatban megvalósulhat a fenyegetés tárgya.⁵⁸ Ez azt jelenti, hogy mérlegelésre idő hiányában nincs lehetőség, a fenyegetést csakis cselekvéssel, védekezéssel lehet elkerülni, elhárítani. Ha tehát jelen esetben a súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítása a cél, a fentiek alapján levezetve mérlegelés nélkül, vagy akár mérlegelés után is alkalmazható a szájkosár és póráz nélkül is a szolgálati kutya mint kényszerítő eszköz. Az ilyen jellegű támadásra következtetni lehet az adott személy viselkedéséből, korábbi magatartásából, valamint megnyilvánulásából is. Ez az eset tehát nem tűnik aggályosnak jogi szempontból.

4.2.2 Súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogása⁵⁹

A harmadik fokozat második lehetséges esete mélyebb utánanézést igényelhet. Itt ugyanis ismerni érdemes a súlyos bűncselekmény fogalom helyes értelmezését, valamint az 'alapos gyanú' fogalmát is. A súlyos bűncselekményt mint egységes fogalmat a jog nem ismeri, a büntetőjogi kommentárok, értelmező rendelkezések azonban az 5 évnél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetettséghez kötik (a Btk. bünszervezethez köthető rendelkezéseiben a Palermo Egyezmény által felállított és egységesített „súlyos bűncselekmény” fogalmát átranzformálta Magyarországon 4-ről 5, vagy több évi szabadságvesztéssel súlytandó bcs. elkövetésére).⁶⁰ Következtetni lehet a bűncselekmény általános fogalmi elemei, valamint a szóba jövő esetek elemzése által is. A bűncselekmény súlyossága szempontjából olyan elemek kerülhetnek előtérbe, mint az adott tényállás tárgyi és alanyi oldalának vizsgálata: a társadalomra veszélyesség, az elkövető tudattartalma. Emellett az okozott kár mértéke, a bűncselekmény jelentősége is szerepet játszhat a megítéléskor. Mindazonáltal a gyakorlatban tulajdonképpen bizonyosan nem lehet meghatározni egy 'generális képletet', amely a súlyosnak

⁵⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), V. cikk.

⁵⁷ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 22.§ (1) bek.

⁵⁸ Btk. értelmező rendelkezések 459§ 7.; bírói gyakorlattal összhangban alkalmazva.

⁵⁹ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 50§ (3) bek. b).

⁶⁰ Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény, kihirdette: 2006. évi Cl. törvény 2. Cikk, b). pontja; valamint a Btk. értelmező rendelkezése 459.§ (1) bek.-ben foglaltak összhangja.

megítélhető bűncselekmények teljes körét hiánytalanul leírja. Megfogalmazhatóak ellenben olyan fogalmi elemek, amelyek valószínűsítik, hogy adott esetben az eljáró rendőr, illetve a későbbiekben a bíróság az indoklásában súlyos bűncselekmény minősítést alkalmazhat. Ilyenek lehetnek az egyenes szándék megléte, a különösen nagy értékre elkövetett bűncselekmények, a többszörös visszaeső elkövető cselekményei, a többrendbeli elkövetés, az erőszakos bűncselekmények, a mások alapjogait súlyosan korlátozó bűncselekmények, valamint egyéb súlyos társadalomra veszélyességet hordozó, akár veszélyeztetési bűncselekmények. Ez is függhet az adott tényállástól, hiszen egy 150.000 HUF értékre elkövetett lopás természetesen nem, azonban egy 150 milliárd forintba elkövetett lopás már adott esetben megalapozhatja a súlyos jelzöt, és az illető elfogásának kiemelt fontosságát. Ezáltal pedig az állami fékek és ellensúlyok rendszerén keresztül is megalapozottá válhat a szájkosár és póráz nélküli kutya alkalmazása. A jelenleg hatályos törvények szerinti megalapozott gyanú fogalma szinonimája a korábban gyakrabban használatos alapos gyanú fogalmával. A megalapozott gyanú a nyomozati szakasz során és később is az eljárásban mindig az aktuális álláshoz, ismeretekhez kötött fogalom. A gyanúhoz képesti erősebb fokozatot fejez ki, amely „[...]megkívánja az elkövetés és a bűnösség nagyfokú valószínűségét: ez a letartóztatás feltétele.”⁶¹ Mivel tartalmuk azonos, ezért a Büntető Eljárásrendet szabályozó hatályos törvény szerinti megalapozott gyanú fogalmát használva⁶² meghatározható az itt alapos gyanúnak nevezett fogalom is, amely ily módon később szintén tisztázható. Ezen személyek elfogása esetén tehát bármilyen módon bevethető szolgálati kutya, ha az az elfogást mint célt elősegítheti.

4.2.3 A rendőri önvédelem esete⁶³

A harmadik, legsúlyosabb fokozat utolsó jogszerű megvalósításának esete a következő. A rendőr személye ellen intézett támadás, vagy az életét, testi épségét közvetlen fenyegető magatartás elhárítása nem szorul bővebb magyarázatra. A rendőr értelemszerűen a jogszabályok szerint⁶⁴ jogosult a rendelkezésére álló minden kényszerítő eszközt bevetni, végső soron szükség esetén akár a lőfegyverrel bezárólag, hogy az ilyen közvetlen fenyegetést

⁶¹ STÁL József: A megalapozott gyanúhoz kapcsolódó bizonyítékértékelés és ténymegállapítás a német nyelvű országok jogalkalmazásában (*Miskolci Jog Szemle* 14. 2019. 1. / 1.) 81–85.

⁶² BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC, 2018, 355.

⁶³ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 50§ (3) bek. c).

⁶⁴ Rtv. 15-16§

elhárítsa. Így természetesen a szolgálati kutya alkalmazása is beleillik ebbe a körbe, amellyel hatékonyan elhárítható lehet egy ellene irányuló támadás az adott esetben, amennyiben azt a rendőr észleli. Ezekben az esetekben is a rendőrnek mindig kötelessége mindent megtenni, hogy a Rtv.⁶⁵ és a Szolgálati Szabályzat⁶⁶ szerinti kötelezettségének eleget téve felszólítsa, többszörösen figyelmeztesse a vele szemben álló állampolgárt, hogy a törvény nevében kényszerítő eszközt fog alkalmazni. Azonban ennek elmaradása nem feltétlenül eredményezi a rendőr felelősségének megállapítását, vagy bármilyen sérelemdíjra jogosultságát az adott állampolgárnak, ugyanis minden ilyen helyzet egyéni mérlegelést igényel, valamint a protokolltól a szükséges mértékben és arányosság elve mellett el lehet térni.

⁶⁵ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 16-20§

⁶⁶ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22) BM rendelet 39-43§

5. A szolgálati kutyákra vonatkozó szabályok

A Rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás szerinti szabályok (a továbbiakban: „Utasítás”) rendkívül kiterjedtek. Érintik a rendőrség által állományba helyezett állatok minden tulajdonságát. Érdekes például, hogy az utasítás értelmében csak német, belga, vagy holland juhászkutyát, 3-7 hónapos kor között⁶⁷ és 5 tagú bizottság közreműködésével szerezhetnek be központilag.⁶⁸ Ezen részletes szabályozás okai a tapasztalatokban keresendők. A különböző egyéb szervezetek, hatóságok által használt szolgálati kutyákra vonatkozó egyéb szabályzatot hasonló szakutasítások tartalmazzák, melyet az adott helyzetre, munkaköri feladatokra tekintettel adnak ki. A kutyák képzése, majd *kiképzése* is tudományos alapokon nyugvó módszerekkel, szakemberek által irányítva történik. A képzés a kutya egyéni tulajdonságaihoz igazodó, érzelmi kapcsolattal működő tanítás, míg a kiképzés a fenti Utasításban foglaltak szerinti változatos feladatokhoz szükséges egyszerű és bonyolult reflexek kialakítása. Ezen felül természetesen az alkalmassági vizsgálat előtt rengeteg gyakorlati helyzetben előforduló tényezőhöz kell ’érzékenyíteni’, szoktatni a kutyát (járművek, közlekedés, tömeg, hangzavar).⁶⁹ A vizsgálat után is évente minősítik a szolgálati kutyákat, amelyek vagy „Kiváló”, vagy „Megfelelő”, vagy „Nem megfelelő” minősítést kapnak az adott teljesítménybírálaton. Ez természetesen folyamatos foglalkozást, képzést, kiképzést és továbbképzést feltételez, ami rengeteg erőforrást igényel.⁷⁰ ⁷¹ A napjainkban alkalmazott gyakorlat költséghatékonysági és tapasztalati alapokon nem saját tenyésztésű kutyák beszerzését, majd ún. „duál-kutyákká” képzését követi.⁷² Ez azt jelenti, hogy a hatóság, szervezet a kutya kiválasztása és megvásárlása után maga képi, és szakszerűen továbbképi az állatot, hogy az valamilyen kereső, azonosító, valamint őrző-védő feladatot is el tudjon látni. Ezek mellett az ’alap’ rendőrkutyákra vonatkozó képzést is megkapja, amellyel a kutyát vezető rendőrrel együttműködni, intézkedéseiben közreműködni képes változatos körülmények között.⁷³

⁶⁷ KISZELLA i.m.

⁶⁸ Rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás 468.

⁶⁹ STEIN Mária: A szolgálati kutya szerepe, jelentősége, képzésének és alkalmazásának lehetőségei a Büntetés-végrehajtás Szervezetének rendszerében (*Börtönügyi Szemle* 37. 2018. / 3.).

⁷⁰ FRIGYER (2009) i.m. 31-44.

⁷¹ KISZELLA i. m.

⁷² NECEFOR i.m.

⁷³ KISZELLA i. m.

5.1 A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános alapelvei

A szakszerűség, szükségesség, jogszerűség, fokozatosság és arányosság a fentiekben kibontott jogszabályi rendelkezések alapján minden esetben alkalmazandók.⁷⁴ A szolgálati kutyák alkalmazásának egyéb feltételei már a szolgálati feladatra való kivezenylés előtt is megjelennek: az Utasítás rendelkezései⁷⁵ alapján összeállíthatók a bevetés alapfeltételei. „Állományparancsban kinevezett kutyavezetőjével együtt szolgálati feladatra vezényelni, igénybe venni és alkalmazni csak az állományban lévő (vagy a rendőrség esetében: külön szerződés alapján, a kutyavezető saját tulajdonát képező,⁷⁶ bérelt, illetőleg tartós használatba vett) kiképzett, érvényes minősítéssel rendelkező, egészséges, ápolts és jó erőnlétű kutyát lehet.”

⁷⁷ A kutyavezető önkéntes feladatellátást vállaló, a parancsnoka által javasolt fizikai és pszichológiai alkalmasság szerint megfelelő állományos lehet.⁷⁸ Az Utasítás pontosan felsorolja azon eseteket, amelyek *biztonsági okból* feljogosíthatják a kutyát kezelő személyzetet arra vonatkozó döntésére, hogy az állatról a szájkosarat ideiglenesen levegyék.⁷⁹

5.2 Szolgálati kutya változatos feladatkörei

Kényszerítő eszközként szolgálati kutyát a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, honvédség, a TEK, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, fegyveres biztonsági őrség, természetvédelmi őrszolgálat és a közterület felügyelet a fentiekben taglalt feltételekkel alkalmazhat megfelelő alkalmasságival rendelkező, kiképzett szolgálati kutya-kutyavezető páros közreműködésével alkalmazhat. A polgárőrség, mivel kényszerítő eszközt önállóan általánosságban nem alkalmazhat, nem használhat ilyen célra kutyát.⁸⁰ Terep, vagy objektumok átkutatásánál a kutya póráz nélkül, szájkosárral; pórázon, szájkosár nélkül; vagy súlyos bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, elrejtőzött személy felkutatása esetén póráz és szájkosár nélkül is alkalmazható.⁸¹ A kutya kényszerítő eszközként való alkalmazására vonatkozó utasításokat, szabályokat a Rtv. és a Rendőrség Szolgálati

⁷⁴ NECEFOR i.m.

⁷⁵ Rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”): szolgálati kutyákról szóló pontjai.

⁷⁶ SZABÓ Judit: *A szolgálati kutyák alkalmazásának területei* – szakdolgozat – 2013. Debrecen, 29.

⁷⁷ KISZELLA i.m.

⁷⁸ KISZELLA i. m.

⁷⁹ Utasítás: 69. pont.

⁸⁰ KISZELLA i. m..

⁸¹ Utasítás: 98. pont.

Szabályzata, valamint az ORFK Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló utasítása együttesen határozza meg. A szolgálati kutya szájkosár nélküli alkalmazását az ORFK Közrendvédelmi Főosztályának 1 munkanapon belül kötelező jelenteni, az eset kivizsgálásáról készült jelentést 5 munkanapon belül ugyanoda kell megküldeni.⁸² A szagazonosító, nyomkövető, tetemkereső és egyéb felderítési tevékenységek ellátására szakképzett kutyák póráz nélküli alkalmazása szintén az Utasításban található esetekben megengedett. Fontos azonban kiemelni, hogy ezen esetek sosem kerülhetnek szóba kényszerítő eszközként való alkalmazással kapcsolatban, hiszen természetüknél fogva merőben eltérő céllal történik a bevetés. Ezért ezekkel nem is foglalkozik a dolgozat a továbbiakban, csak egy gondolat erejéig: a szolgálati kutyák munkaköre a kiképzés szakosodása szerint nem keverendő; csak megadott egyéni esetekben és megfelelő kiképzés megléte mellett lehet az eltérő tevékenységekre (is) kiképzett, kereső, azonosító tevékenységet, nyomkövetést folytató kutyákat kényszerítő eszközként is alkalmazni. A legsúlyosabb esetekhez riasztják a közrendvédelmi speciális (elfogó) szolgálati kutyákat, amelyek minden szükséges képesítéssel rendelkeznek különösen veszélyes személyek, felfegyverkezett egyének, csoportok elfogásakor, még akkor is, ha azok rejtőzködnek.⁸³ A nemzetbiztonság közreműködésével figyelt, vagy keresett személyek rajtaütésére, illetve az adóhivatal Merkúr bevetési egységével, vagy a TEK elit egységeivel is bevetethők ilyen állatok. Ezen akciókat megelőzi a kutyát és a kezelőjét is érintő egyéni szimulációs gyakorlat.⁸⁴

⁸² A rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”) 90.pont.

⁸³ Utasítás: 236-243.

⁸⁴ KISZELLA i.m.

6. A lovas rendőri egységek bevetése kényszerítő eszközként

A lovas rendőrök képzettségének fokozatai szerint 3 szint érhető el: Lovas járőr I-III. Az első fokozat „(...) feljogosítja a lovas rendőrt és a határrendészeti feladatot ellátó lovas járőrt külterületeken, zöld és üdülő övezetekben történő lovas járőrszolgálatra; (...)”, a második „(...) feljogosítja a lovas rendőrt a városi forgalomban történő lovas járőrszolgálatra, rendezvénybiztosításokon való lovas szolgálatra; (...)”, míg a harmadik fokozat „(...) feljogosítja a lovas rendőrt csapatvizsgálati feladatok és tömegkezelési tevékenységek végrehajtására.”⁸⁵. A lovak hasonlóan, összehangolva a lovasok kiképzésének megfelelően 3 szintű kiképzésben vesznek részt, mely szintek teljesítése ugyanazon feladatkörök végrehajtására teszi őket alkalmassá, mint a lovas rendőrök vizsgái. Ez a szabályozás szervezeti szinten biztosítja, hogy az emberek tömegeivel szembe kerülő lovas járőr csak a legáthatóbb képzésen átesett ember-állat páros lehet, így minimalizálva az esetleges túlkapasok, hibák, vagy rossz döntések lehetőségét. A két alsóbb kategória birtokosai is kerülhetnek természetesen olyan helyzetbe határvédelmi feladataik során, hogy a ló mint szolgálati eszköz segítségével kell interakcióba lépniük egy adott személlyel; ennek azonban valószínűsége hatványozottan alacsonyabb, illetve körülményei, kimenetele merőben eltérőek, és sokkal kevésbé terhelik meg a ló mint zsákmányállat idegrendszerét, valamint a lovas azonnali döntésképeségét. Ennek fényében is meg kell állapítani, hogy bár a tömegek irányítása és ellenőrzése természetében nagyon eltér a határvédelmi szolgálat esetén tapasztalt intézkedésektől, az ember mint jogalany végső soron ugyanaz, ugyanolyan fontos értékeket képvisel és minden esetben bizonyos szintű védelemre jogosult.

A lovak ellátására, ápolására, élelmezésére, szállítására, kiképzésére, nyilvántartására és a lovas járőrök felelősségeire vonatkozó utasításokon túl a lovas járőrök bevetési lehetőségeinek taxatív esetköreire lebontva számos szabály található mind az Utasítás, mind A rendőrség Kutya és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”), mind a KR által nyújtott kiképzések alapjául szolgáló anyagok szövegeiben.

A lovas szolgálat konkrét felsorolással bontható nagyobb esetkörökre, melyeket külön szabályok öveznek; lovas szolgálat szervezése; a járőrszolgálat, a biztosító szolgálat, a tömegoszlatás, egyéb csapaterővel megoldandó feladatok végrehajtása, egyéb, nem rendőri jellegű feladatok végrehajtása, sport, versenyzés és díszelgés lehetőségeit említi az Utasítás⁸⁶.

⁸⁵ A rendőrség Kutya és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”) VII. fejezet 259. pont.

⁸⁶ „Utasítás” VIII. fejezet.

Ezen esetkörök közül kényszer alkalmazása csak két esetben merülhet föl: a biztosító szolgálat, illetve a tömegoszlatás alkalmával. A járőrszolgálat alkalmával ugyanis az Utasítás szerint a rendőri intézkedés rendjére az általános szabályok irányadók. Ez pedig nem igényel további magyarázatot. Az így szolgálatot teljesítő rendőr intézkedéskor nem köteles leszállni a lóról, ha azt a helyzet meg nem követeli.⁸⁷ A fentiekben leírtak szerint a lovas alegységek esetén is a rendőrnek minden intézkedés esetében kötelessége a szükségességi teszt szerinti mérlegelés, amely a megadott rendelkezések alapján felhatalmazást ad, vagy nem ad a kényszer bizonyos fokainak alkalmazására. Ezt a lovakkal való közös munkára bővítve nem terjeszti ki a jogalkotó, így csak az általános szabályok integrálása marad a rendőr számára. Ez beláthatóan nem mindig helyes, hiszen egy lovon ülve teljesen más helyzetben, más körülmények között intézkedik a rendőr, mint gyalogosan.

A biztosító szolgálat során a lovas járőrök a rendezvények biztosításakor „A nagyobb tömegeket vonzó sport és kulturális rendezvények közforgalom számára megnyitott nyílt területein, a megközelítési és elvonulási útvonalakon lovas rendőrök a közrend fenntartásában, illetve a megbomlott közrend helyreállításában vesznek részt.”⁸⁸ A lovas járőrök itt stratégiai fontosságú elhelyezését az Utasítás szabja meg: fontos, hogy azok a tömeg várható helyétől távolabb, de demonstratív, jól látható helyen legyenek elhelyezve úgy, hogy esetleges szükség esetén a tömeg fele indulva lendületet vehessenek a beavatkozáshoz. Erősítésként, járőröző külső biztosításként, demonstratív megjelenésükkel elrettentő erőként vannak jelen, elsődleges cél a megelőzés. Fontos kiemelni, hogy csak gyalogos és kutyás alegységgel megerősítetten, a *nem ellenséges* magatartású tömeg kíséréte megengedett: ezzel is elejét veszi a rendelet alkotója a kétes kimenetelű atrocitásoknak, amelyek a lovas járőr, vagy a tömeget alkotó emberek sérülésével végződhetnek. Tömeggel együtt való mozgás tehát még szigorúbb szabályokhoz kötötten lehetséges mindössze. Önállóan, vagy csapaterő részeként is beavatkozhatnak, ez a jelen lévő döntéshozó kompetenciájába tartozik.

A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: Gytv.) hatálya alá tartozó rendezvények biztosítása esetén, illetve a Gytv.-t sértő rendezvények feloszlatása esetén a lovas alegység kizárólag csapatrendőri egység/alegység részeként alkalmazható. Ilyen rendezvények rendőri alapbiztosítása során a lovas alegységeknek a lehető legkevésbé feltűnő helyen kell várakozniuk tartalékként.

⁸⁷ A rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”) VII. fejezet 298. pont.

⁸⁸ „Utasítás” 300. pont.

Tömegoszlatás esetén lovas alegység kizárólag a csapaterő: az oszlató csoport tagjaként, folyosónyitásra alkalmazható, melyet ügetés, vagy vágta jármódban, a gyalogos és kutyás egységek szoros közreműködésével végezhetnek. Ez gyakorlatilag egy kényszernek megfelelő térnyerés a tömeggel szemben, ahol az elfoglalt terület védelme a visszavonuló lovas alegységeket követő kutyás és gyalogos rendőrök feladata, amely során alapvetően ilyenkor már a kényszerhasználat megengedett. „A tömegoszlatásra tervezett lovas alegységbe legkevesebb 8 fő Lovas járőr III. végzettségű lovas rendőr tervezhető, 8 db „Csapatszolgálati ló” minősítésű lóval.”⁸⁹ A bevetett lovas oszlató csoport rendszeresített védő felszerelésben (védő sisak, testpáncél), rendszeresített kényszerítő eszközzel (lovas rendőrbot, ma már ezek használata miatt a kardlap tiltott) bevethetők a felfegyverkezett, agresszív és ellenszegülő tömeggel szemben, amennyiben lőfegyver nem érintett az incidens során. A személyi állomány felszerelése, azonosító jelzései a jelenlévő parancsnok felelősségét képezik: a 2006-os események után a jelöletlen rendőri egységek fellépése ellenében lép fel a rendelet.

A lovas alegység bevetése tiltott, amennyiben nem áll rendelkezésre a biztosításhoz kutyás és gyalogos alegység; a korábban oszlatáshoz használt könnygáz mennyiségét tekintve még nem kezdhető meg biztonságosan a lovak bevetése; illetve amennyiben a területen jelen lévő tereptárgyak, akadályok, barikád, tüzek, vagy egyéb körülmények (szétszóródott szűrős, lovakra veszélyes tárgyak) miatt a lovak és lovasok testi épsége nem látszik biztosítottnak.⁹⁰

6.1 A lovak bevetésének veszélyei

A lovas járőr mint bevethető erő egy kiképzésben részesült rendőrtisztból, és egy szintén speciális kiképzésben részesült, válogatott alomból származó, meghatározott feltételeknek megfelelő lóból áll. Ennek megfelelően minden mozdulat, minden esemény, cselekedet egy emberi és egy állati tényező szűrőjén kell átmenjen. Az emberi tényező is természetesen gyakran eredményez hibás döntéseket, azonban a jogszabályi keretek éppen arra adnak korlátokat, hogy ezen hibalehetőségek minél kevesebb súlyos problémával járhassanak. Az állati tényező azonban gyakorlatilag minden szaktudomány szerinti közös megegyezés alapján is *minden esetben kiszámíthatatlan*, még ha vannak is módszerek és lehetőségek a *kockázat minimalizálására*. Ilyenek a több száz, több ezer éves tapasztalatok, amelyeket az ember a lóval való közös munka során sajátított el, ilyenek a mai modern tudományok által végezhető

⁸⁹ „Utasítás” 314. pont.

⁹⁰ A rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás („Utasítás”) VII. fejezet 319-320. pont.

mérések és kísérletek, ilyenek a hatóságot szabályozó törvények, rendeletek és szabályzatok alapjait képező szakvélemények. Ezekre és a biztonsági okokból alkalmazott „számított hibalehetőségekre” építve lehet olyan szabályozást alkotni, amely megóvjaa a társadalmat az esetleges kedvezőtlen történések következményeitől.

A lovas egységek bevetésének veszélyeire több szempontból világíthatunk rá: egyrészt talán a legfontosabb a társadalmi érdek; a társadalom érdeke pedig magában foglalja mind a ló, mind a lovas, mind a tömeg érdekeit, akivel szemben alkalmazzák. A társadalmi érdek egyértelműen az, hogy egyik fél jogos érdeke se sérüljön, sem személyi, sem az állatban bekövetkezett sérülés ne fordulhasson elő és vagyoni kár ne keletkezzen. A vagyoni kár tulajdonképpen itt sem kap nagyobb szerepet, mint bármely más rendőri alegységgel végzett bevetés esetén. A testi épség és az élet védelme azonban hangsúlyozott szerepet kap, hiszen egy több száz kilogramm tömegű, természeténél fogva stresszhelyzetben kiszámíthatatlanná váló menekülő állat nagy sebesség elérésére képes, és mindez az emberek viselkedésére is komoly hatással lévő kritikus tömegek közvetlen közelében fordulhat elő. A lovak menekülő állatok, és a legkiválóbb hosszan tartó képzés ellenére is történhet meglepetés mindkét fél számára. A tömeg szempontjából szintén sok a változó; az ugyanis viselkedését tekintve az ember legkiszámíthatatlanabb viselkedési formáit váltja ki, erre rengeteg történelmi példa van. Maga a rendőr, aki szintén hosszas kiképzés útján jutott el pozíciójához, a legfelkészültebb az adott helyzetben, azonban a legnagyobb felelősség hordozója is: neki nemcsak a tömeg, az egyén, a rendezvény, a bajtársai, és saját maga biztonságát kell figyelembe vennie, hanem a ló és annak határai figyelembe vételével mindent meg kell tennie az adott esetben gyors változások helyes döntésekkel való lereagálására. Ez pedig egy ilyen stresszhelyzetben rendkívül nehéz. A kutyás egységekhez hasonlóan itt is arra a következtetésre juthatunk, hogy a rendőr kiképzéséhez képest rettenetesen sok szabály és alkotmányjogi, közigazgatási jogi, rendészeti ismereti útvesztő közepén találja magát, ahol még az is feladata, hogy az éppen alakuló helyzetnek megfelelően cselekedjen. Ez a stressz és kényszer pedig semmiképp nem lehet egészséges. A szabályozás az egyes kényszerítő eszközök, például a lőfegyverek használatát tekintve abszolút egyértelmű és világosan fogalmaz. A lőfegyverek azonban nincsenek egyedül az emberélet kioltására alkalmas, illetve a súlyos testi sértést okozni képes eszközök listáján. A tömegosztatások alkalmával nem csupán rosszul kilőtt gumilövedékek képesek életre szóló, hatalmas károkat okozni egy-egy ember sorsára nézve. A lovakat gyakorlatilag a rendőröket utasító rendelkezések alapján a motorok bevetetőségének lehetőségeivel egyenlően kezeli a törvény. Mégis itt élő, ösztönökkel rendelkező, személyiséggel, tudással, reakciókkal dolgozó, nagy

testű állatokról van szó. Míg egy motoros rendőr viszonylag biztonságosan navigálhat az emberek között, és baj esetén sem okoz súlyos sérüléseket vélhetően, addig egy ló saját ösztönétől hajtva akár átgázolhat a tömegen. Törött csontok, bénulás, végtagok funkcióinak elvesztése, halál. Mind olyan eredmény, amely egyáltalán nem lehetetlen egy lovas rendfenntartó egység és agresszív tömeg találkozása alkalmával. Mégis, a törvény ritkás szálai engedik elfolyni az esetleges súlyos hibák, végzetes mulasztások, vagy hozzá nem értés, emberi hiba, esetleg váratlan körülmény által okozott beláthatatlan károk következményeit, a felelősség pedig olyan embert terhel a végsőkig, akit szinte képtelenség ezen körülmények között minden pontban számon kérni tetteiért.

Elég egy hang, egy villanás, egy gyújtogatás, vagy ezek kombinációja, esetleg az eseményektől teljesen független villámcsapás, és a fent taglalt szabályozás sorai gyakorlatilag nem teremtenek semmilyen biztosítékot a jelen lévők jogai és jogos érdekei, vagyoni és testi épség számára. Ezért is kell megtennie a jogalkotónak mindent, hogy legalább a kiszámítható okokból eredő károk minimalizálása megtörténjen, és ne legyen felesleges hibázási lehetőség.

Természetesen minden rendszer addig alkalmas a feladatára, ameddig alkalmatlannak nem bizonyul arra –általában valamilyen tragikus eredmény folytán. Az azonban egy európai jogállamon belül is biztonsággal kimondható, hogy a meglévő tapasztalatok és a szaktudás alapján részletesen leírt szabályozás kielégítőnek tűnik a *jelenlegi* felhasználási igények mellett. Meg kell azonban jegyezni, hogy a békés helyzet, a jelenlegi bűnözési mutatók és elégedettség kora nem feltétlenül marad velünk hosszú távon, és akkor az esetlegesen gyakrabban előforduló alkalmazások folyamán fény derülhet a jelenlegi szabályozás hibáira.

7. Összefüggések és a gyakorlat

A szolgálati kutya mint kényszerítő eszközzel való bármilyen visszaélés témakörében a Magyar Bíróságok online határozat adatbázisa szerint nagyon ritkák.⁹¹ Az itt fellelhető esetek, bár az elmúlt pár évben sűrűsödni látszanak, mind vagy közigazgatási munkaviszonyból fakadó, vagy egyéb visszaélések, de rendre az állammal, a kutya vezetőjével, vagy magával az állattal szembeni jogsértésekre találunk példákat. Többnyire az állat tartásával, az önként vállalt feladataival kapcsolatos felelősséggel, a kutya, vagy ló elhelyezésével, vele való bánásmóddal, illetve a szolgálati jogviszonnyal és a díjazással kapcsolatos problémák merülnek fel a témában. Kényszerítő eszközként történő alkalmazással kapcsolatban (valószínűleg az esetek ritka száma miatt és a 3. pontban kifejtettek miatt is) csak hosszas keresés után találunk korábbi precedenst.⁹² Bár a kiképzés, a hozzáadott munkaórák, szakmai tudás, beszerzett eszközök, felszerelés, az állat tartása, szállítása és a felügyelő személyzet bérének kifizetése önmagában rendkívüli erőforrásokat és logisztikát igényel, amellyel együtt jár a szabályozottság igénye, mégis megállapítható, hogy ez csak az egyik oldala a szolgálati állatokból eredő részletes szabályozottsági igénynek.

Egy nagytestű kutya esetében akár szájkosárral, akár nélküle, hatalmas erőről és agilitásról beszélhetünk. Egy rohanó 40-50 kg tömegű állat, mely a célszemély ártalmatlanná tételére van kiképezve, és amely ösztönök által vezérelve rohan egy ismeretlen környezetbe, számos módon képes nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket okozni egy embernek. Nemcsak a tulajdonában lévő, és környezetében található vagyontárgyakban keletkezhet kár eközben, hanem harapással, eséssel, vonszolással, fertőzéssel, maradandó esztétikai sérülésekkel és el nem hanyagolható pszichikai hatásokkal járhat, ha az ember ellen vetik be az állatot. Egy ló esetében csak bele kell gondolni, milyen veszélynek van kitéve a rajta ülő rendőr, amikor egy kiszámíthatatlan, támadó magatartású tömeg ellenében vezénylik ki. Menekülő állat lévén a ló minden idegszála tiltakozik a szituáció hevessége ellen, és ösztönei csapnak össze a hosszas kiképzés és idomítás során elsajátított tanult magatartással. Ezek a szélsőségek könnyedén olyan szituációhoz vezethetnek, amelyben az irányítás részben, vagy teljesen kicsúszik a jelen lévők kezéből; ekkor pedig egy nagytestű, ember testi épségére, és akár életére is veszélyt jelentő állat saját magatartásán, és az adott körülményeken múlhat a tragédia.

⁹¹ NECEFOR i.m.

⁹² <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok> – Anonimizált bírósági határozatok gyűjteménye.

A lőfegyverhasználatot és a csapaterőt, oszlatást (gyakorlatilag a ló használatának megfelelő párhuzam) az Rtv. tíz hosszú szakaszon keresztül szabályozza, törvényi szinten.⁹³ A jogalkotó itt kitér az egyénileg, vagy csapaterőben alkalmazott lőfegyverhasználatra, annak minden lehetséges jogszerű esetére, még a nemzetközi jog alapján is. Felsorolja, mit lehet, a kivételeket, amikor tilos alkalmazni, az alkalmazást kísérő összes biztonsági intézkedést, figyelmeztetést. Egyértelműen megfogalmazza a jogalkotó, hogy lőfegyverhasználatnak csak emberre célzottan leadott lövés minősül, így a kutyákkal párhuzamot állítva azt feltételezhetnénk, hogy csak az emberre „uszított”, szájkosár nélküli kutya bevetése számíthat alapjogkorlátozónak, amely esetben a célszemélyt komoly sérülés (súlyos hátrány közvetlenül) fenyegeti.⁹⁴ A többi esetben, nem végszükség miatt alkalmazott állat által kiváltott hatások miként értékelhetők? Töltött fegyverrel fenyegetés, töltetlen fegyver előhúzása, nem célzott lövés leadása; csak néhány a számos párhuzamból, amely értékelhető lehet adott esetben a jogalkalmazás során. A törvény szövege alapján látható, hogy a szolgálati állatok bevetésére is alkalmazható a lőfegyverhasználat szabályozása akkor, és csak akkor, amennyiben jogos védelem, vagy végszükség esetén, a lőfegyver használata *helyett* kerül sor az alkalmazásukra. Ekkor ugyanis a lőfegyverrel egy kategóriában kell kezelni őket.⁹⁵ A törvény még azt is felsorolja, mit nem szabad összetéveszteni a lőfegyver használatával. Állatok esetében mégsem határozott meg ilyen eseteket, szemléltetést; nem található meg sem kategóriákban, sem más esetektől, eszközöktől elválasztva.

A lovak használata leginkább a csapaterővel, vagy a motorokkal való oszlatással hozható párhuzamba. Míg a gépek, melyek kezelése teljes mértékben a jelen lévő rendőrök felelőssége egyértelmű szabályozást kapnak, a csapaterő alkalmazásának esetei, feltételei és lefolyása egyértelműen le van írva, addig a lovak rendkívül széles palettán való alkalmazhatóságának a törvényhozó nem szentel különös figyelmet. Sem az intézkedést illető felelősségi kérdésekben, sem magában az alapjogkorlátozó mivoltában nem merül el a törvény, amely aggályos lehet egy esetleges jogeset kapcsán. Különösen, mivel egy ilyen jogeset potenciálisan egyszerre több ember és rendőr esetében merülne fel, hiszen az állatok ilyen alkalmazása veszélyes körülmények között tömegek között fordul elő.

7.1 Jogeset: példa a gyakorlatból

⁹³ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 52-62§

⁹⁴ Rtv. 53 § (1) bek.

⁹⁵ Rtv. 53 § (2) bek.

A fővárosi ítéltáblára eljutott Pf.21735/2014/2. számú bírósági határozat polgári peres eljárásban azonban egy érdekes példa a dolgozat témáját tekintve a 2008. szeptember 20-ai demonstráció oszlatásáról, amelyből hasznos következtetéseket lehet levonni. Itt a Bíróság meg is állapította A Független Rendészeti Panasztestület a 156/2008. (XII. 17.) számú állásfoglalása és az akkori országos rendőrfőkapitány a 32358/2008. RP. számú határozata alapján a rendőri túlkapást, jogszerűtlenséget állapított meg a. A tényállás szerint a felperes a rendőri utasítást nem hallotta, demonstráló tömeg közelében leült a fűben, és ott a szerinte jogsértő rendőr további utasítását figyelmen kívül hagyva passzív ellenállást tanúsított. Az este 18:25-kor kapott oszlatási parancs alapján intézkedő alperes jogszerűen járt el az oszlatás tekintetében. Azonban „az oszlatás során egymást követően 2, a rendőrök által 170 cm hosszúságú bőr pórázon vezetett, szájkosarat és védőmellényt viselő szolgálati kutya a földön ülő, kezeit felemelő felperest feldöntötte, a kutyákkal a felperes pár másodpercig volt kontaktusban, amelynek eredményeként a felperes homlokán és a lábszárain horzsolásos hámsérülések keletkeztek. [...] A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes a vele szemben fogantatosított jogszerűtlen intézkedéseivel és megalázó bánásmóddal megsértette a testi és lelki egészséghez való jogát, a gyülekezési jogát és az emberi méltóságát. Kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 250.000 forint államigazgatási jogkörben okozott nem vagyoni kára és járulékaik megfizetésére. Kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze az alperest, hogy magánlevél útján adjon elégtételt.”⁹⁶ Az alperes ellenkérelme részbeni beismerésre, részbeni elutasításra irányult. Az első fokú bíróság ítéletében a keresetnek helyt adott, mely ellen az alperes fellebbezett és a nem vagyoni kártérítés összegének mérséklését, valamint egyes vádpontok mellőzését kérte. A másodfokon eljáró fővárosi ítéltábla a régi Ptk. személyiségi jogokra vonatkozó passzusai szerint az alperesi fellebbezést nem találta alaposnak, így az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. A felperes részére végül 200.000 HUF sérelemdíj és a perköltség, jogi képviselő díjazásának költségeinek megfizetése mellett magánlevélben történő rendezés, bocsánatkérésre kötelezte a bíróság az alperest.

⁹⁶ A fővárosi Ítéltábla Pf.21735/2014/2. számú határozata: <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>

8. Külföldi kitekintés és tapasztalatok

Érdemes megemlíteni egyes államokban működő rendfenntartó hatóságok munkáját a kutyás és lovas egységek tekintetében. Az Egyesült Államokban a kutyás egységek rendkívül fontos szerepet töltenek be a hatóságok intézkedései során.⁹⁷ Természetesen a különböző jogrendszer, merőben eltérő alkotmány, az állami jogkörök és a szövetségi szint elválása, a sokrétű rendvédelmi feladatokat ellátó hatóságok berendezkedése és az eltérő jogszabályok miatt rendkívül nehéz a mi belső jogunkkal összevetni az amerikaiakat. Azonban érdekességeket, példákat, tapasztalatokat érdemes gyűjteni, hogy azok a jogalkotó segítségére legyenek a még gyermek cipőben járó hazai szabályozás kialakításakor, és minél kevesebb helyet adjanak a hibalehetőségnek a külföldi tapasztalatokat felhasználva. Az Egyesült Államok K9 (*canine*) egységei külön szolgálati járművekkel, felszereléssel, utasításokkal, vezényszavakkal és kódokkal, valamint kódexszel rendelkeznek.⁹⁸ Rendkívül hatékonyan veszik fel a versenyt a bűnüldözés során a felfegyverkezett, agresszív, akár löfegyverrel rendelkező elkövetőkkel szemben, illetve rendkívül sok tömegrendezvény, vagy gyülekezési jognál fogva tartott demonstráció során teljesítenek szolgálatot. Ugyanakkor az USA szövetségi jogalkotás szintjén foglalkozik az itthon hiányzó védelmükről is.⁹⁹ Az államokban eltérő szabályozások ellenére a löfegyver használatot és az ún. „nem halálos” sokkoló fegyverek használata sokkal több problémát és jogvitát szült, mint a kutyáik bevetése. Ez abból is ered, hogy bár mindkettőre van sok példa az Államokban, a kutyás egységek feladatai, lehetőségei és felelőssége alaposan meg van határozva törvényi szinten, így nem szervezeti, rendeleti, és precedens alapú, többszintű tájékozódás útján juthat el a rendőr a helyes döntésig. A kiképzés nem minden eszközt és szervezetet tekintve bizonyul elég megfelelőnek a gyakorlatban való alkalmazáshoz, azonban nem fedezhető fel a gyakorlat szerint olyan joghézag, amelyre sok példát találunk.

Az Egyesült Királyságban például a lovas rendőri egységek kapnak hangsúlyosabban feladatot: komoly nemzeti érdek például a brit történelem során elhíresült futball meccsek biztosítása. Erre a következtetésre pedig a korábban jól bevált, tömegeket is irányítani képes „*mounted police*” bevetésének gyakorlati tapasztalatai vezették a hatóságokat.¹⁰⁰ A gyakorlat külföldön

⁹⁷ John J. ENSMINGER & L. E. PAPET, Walking Search Warrants: Canine Forensics and Police Culture after Florida v. Harris, 10 J. ANIMAL & NAT. Resource L. 1 (2014).

⁹⁸ Charlie MESLOH, Barks or Bits? The Impact of Training on Police Canine Force Outcomes, 7 POLICE PRAC. & Res. 323 (2006).

⁹⁹ H.R.1791 - Federal Law Enforcement Animal Protection Act of 2000.

¹⁰⁰ W.J.M. GOSLING: "Why Have Mounted Police Anyway," Police Journal 58, no. 2 (April 1985): 181-183.

már jól ismertén mutatja, hogy rendkívül sok hasznos aspektusa van egy intelligens, erős, gyors és emberekhez jól viszonyuló állat hasznosításának akár irányíthatatlan tömegekkel szemben is.¹⁰¹ Az angol rendőrség alapvetően még lőfegyvert sem visel, azonban a lovas egységeik előfordulása gyakoribb az emberek tömegei körül. Ennek oka, hogy jobb megoldást látnak az állatok alkalmazásában, mint a lőfegyverekkel való erődemonstrációban. Következésképp gyakori jelenlétük a tömegrendezvények, ünnepek és sport események esetén, és gyakori alkalmazásuk megteremtette a jogalkotás számára azt az erős alapot, amelyre szüksége van az emberek alapvető jogainak esetleges korlátozásának szabályozásához. Az Egyesült Királyság parlamentje is követte az amerikai jogfejlődést, és a közelmúltban, 2019-ben elfogadott törvényben részletesen, és *ultima ratio* szintjén szabályozzák az elismerten nagy értéket, és társadalmi érdeket képviselő szolgálati állatokkal kapcsolatos felelősséget.¹⁰²

Ausztriában azonban a lovas rendőröknek sötét múltjuk miatt nincs jelenleg jövője: 1927. július 15.-én ugyanis egy sztrájkot követően egy békés tüntetést az akkori kancellár, Seipel egyebek mellett lovas rendőrökkel kívánt megakadályozni. Az akkori politikai helyzetben félt, hogy lázadás alakulhat ki, ezért el akarta távolítani az utcáról a tüntető népet. Az eskaláció nem tudni, melyik oldalon kezdődött; azonban a rendőrök kardlappal, revolverrel, a tüntetők pedig azzal támadtak, amit csak fel tudtak használni. A végkimenetel 5 rendőri, 84 tüntetői áldozat, ezer feletti sérült mindkét oldalról.¹⁰³ Az osztrák kormány legutóbb 2019-ben mondott nemet a lovas rendőrökre: a már előre beszerzett 12 ló közül kettőt a magyar kormány ajándékozott (volna) Ausztriának; ezeket később, az eredménytelen kísérlet következtében visszaadták.

Összességében tehát nem mindenhol megfelelő a szabályozás, sem az állatok, sem az emberek érdekeit, illetve a felelősségi rendszert tekintve. Azt azonban megmutatja a nemzetközi háttér, hogy igenis komoly szükség és igény van a fejlett társadalmakban ezen szabályozásokra, és az államok jogfejlődése ebbe az irányba tendál.

¹⁰¹ T.J. CLOGGER: Mounted Police, 25 POLICE J. 125 (1952).

¹⁰² Animal Welfare (Service Animals) Act 2019.

¹⁰³ BROOK-SHEPHERD, Gordon (December 1996). The Austrians: a thousand-year odyssey – HarperCollins. pp. 260.

9. Zárszó és következtetések

Az alapjogok korlátozása: alapvetően nem elítélendő. Az államnak és a hatalomnak nem szabad célként tekinteni erre, ez ugyanis egy eszköz. Eszköz a társadalmi érdekek előmozdítására, a többi egyén alapjogainak védelmére és az állami berendezkedés struktúrájának védelmére, objektív érdekvédelem. Nagyon fontos a fékek és ellensúlyok rendszerének igazságos kiépítése, hogy sem emberi tényező, sem váratlan helyzet ne okozhasson felesleges jog- és érdeksérelmet. Így az alaptörvény szándékainak és céljainak figyelembe vételével kell olvasni az alapjogokat korlátozó, azt megengedő törvények, rendeletek, jogszabályok minden betűjét, a hatóságok képviselőinek mozdulatait, hogy az egyes országokban tapasztalható módon ne válhasson az Alaptörvény erejét gyengítő szokásgyakorlattá jogtalan intézkedések társadalmi elfogadottsága. Belátható, hogy minél jobban bele kíván szólni az állam az egyén alapvető jogaiba, minél erősebb korlátozásoknak veti alá azokat, minél inkább életre és testi épségre veszélyes módon (például fegyverrel) teszi ezt, annál erősebb szintű, részletesebb és egyszerűbb szabályozást igényel. A felelősség a megfelelő emberen kell legyen, de nem túl sokféle elosztva; nem lehet kizárólag egy személyen, de nem is mehet át sok emberen a döntés, hiszen a súlyos hibákból eredő következményeknek csak akkor lehet elrettentő hatása, ha közvetlenül éri a felelősöket. Ez egy nagyon érzékeny egyensúlyozás a jogalkotó részéről, melyre rosszul hat, ha a megismerhetőség és megérthetőség rovására több szinten, több forrásból, hivatkozásról hivatkozásra rendelkezik az ilyen esetekről. Súlyos hiányosság a felelősség kérdéseinek részleteit kihagyni, nem foglalkozni a saját tapasztalatunk alapján még nem látható hiányosságokkal.

A Rtv. általános tilalmi rendszerét a kényszerítő eszközök alkalmazásával szemben úgy állapítja meg, hogy az az Alaptörvénynek és a társadalmi érdekeknek megfelelően (élet és testi épség védelme). Rendelkezései szerint „A rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni.”¹⁰⁴ A kutyával történő munka különös hozzáértést, odafigyelést és mérlegelést igényel, ezek a helyzetek gyakran eltérő megítélésbe eshetnek a jelen lévők között. A kiképző nem eshet túlzásba, nem engedheti elfajulni az intézkedést, nem szegheti meg a számos helyen, jogi nyelven leírt alapelveket. Egy rendőri célokra kiképzett, nagytestű kutya képes akár 1655 kPa nyomás kifejtésére harapásával.¹⁰⁵ Ezzel akár emberi csontokat is törhetnek, rosszabb

¹⁰⁴ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 16§ (4) bek.

¹⁰⁵ 46 Crim. L. Bull. 62 (2010): Thomson Reuters: The Police Canine Bite: Force, Injury, and Liability.

esetben végzetes sérüléseket okozhatnak. Az egyetlen eszköz a rendőr kezében a kiképzés, a szoros kapcsolat a kutyával, a közös bizalom, tapasztalat és a saját szubjektív döntéshozatala. Nem lehet alábecsülni (és nem kellően megbecsülni) az egyébként is hatalmas stresszt, pszichikai terhelést és felelősséget magában hordozó, veszélyes hivatást, s azon emberek munkáját, akik a szokásos felelősségükhöz mérten önként vállalnak egy mindennapi gondos munkával járó kötelezettséget, szolgálati felelősséget, hogy egy kutyával egységet alkotva szolgálják és védjék a magyar társadalom tagjait.¹⁰⁶

A lovas rendőri egységeknél talán még nagyobb bizonytalanság fedezhető fel: ők ugyanis sem póráz, sem szájkosár segítségével nem fékezhetik a náluk többszörösen nagyobb, erősebb állat viselkedését. Itt valóban csak a kiképzés és a tapasztalat segít, valamint a rendőr megfelelő döntésképesége. Ezért a rendőr személye és döntéshozó képessége kiemelkedően fontos, hisz a három tényezőt: önmagát, a lovat és a körülöttük történő eseményeket csak ő tudja szinkronba hozni. A parancsnok felelőssége a stratégiai helyszín kiválasztása, a bevetés és alkalmazás kérdéseinek eldöntése, azonban a végső döntést mindig az egyén, a rendőr hozza. A rosszul reagáló állat rezdüléseit ő tudja csak értelmezni, ő tehet lépéseket egy szerencsétlen eseménysor bekövetkezése ellen. Tehát azon felül, hogy a törvényi, rendeleti és szervezeti szabályokat is tudnia kell, a terepen is felkészültnek kell lennie. Ez a felelősség rendkívül megterhelő és az események rossz irányba fordulása esetén nyomást, rossz döntéseket, majd abból fakadó komoly felelősséget eredményezhet. Sem a rendőr, sem a vele szemben álló állampolgár számára nem előnyös, ha túlterhelt, illetve túl nagy elvárásokkal dolgozó személy jár el ilyen helyzetekben. A szabályozás a lőfegyverekre vonatkozó előírások példáját tekintve lehetne egyértelműbb, részletesebb, a felelősség taglalása kiterjedtebb. A jelenlegi szabályozás az aktuális (csekély) igénybevételt tekintve elegendőnek tűnhet a ló ember elleni bevetethősége kapcsán, kiemelve, hogy túlnyomó részben a lovas rendőrök szerepe nem a valódi akció, fellépés, beavatkozás, hanem a demonstratív elrettentés, jelenlét, kapcsolatteremtés, és megközelíthetőséget segítő megoldás. Ez a szabályozás azonban a békés idők rosszabbra fordulásával, illetve az összetűzések gyakoriságának növekedésével megmutathatja még a jövőben gyenge pontjait. Remélhetőleg ez nem túl hirtelen történik és nem éri majd váratlanul a jogalkotókat, ebben az esetben nem kell néhány érintett kárára megtanulnia a társadalomnak az elé állított leckét.

A szolgálati állatok sokkal bonyolultabb eszközök a rendőr kezében, mint a gumibot, vagy a lőfegyver. Sokkal szélesebb skálán mozogva alkalmasak más-más feladatok ellátására, azonban

¹⁰⁶ FRIGYER – LELOVICS – NYITRAI i.m. 49-66.

ugyanúgy bármikor képesek súlyos, életveszélyes sérülések okozására is. Az állatok nem élettelen eszközök, amelyeket csak használni kell, hisz a tervező mérnökök gondoskodtak a használó és a többi jelen lévő biztonságáról; az állatok saját intelligenciával, saját ösztönnel, személyiséggel rendelkező, önállóan is dolgozni képes elemei a hatóság eszköztárának. Ennek megfelelően sokkal sokrétűbb, átláthatóbb és mindenre kiterjedő szabályozást igényelnének, mint a „mindössze” sérülések kiváltására alkalmas, élettelen eszközök.

Mind a kutyák, mind a lovak tekintetében nyitott kérdés még mindig az ellenük elkövetett „erőszak” kérdésköre, amely –mint közfeladatot ellátó személyek kategóriájából kiesett *állatok*– csak a Btk. szerinti állatkínzás¹⁰⁷ tényállásába férhet bele, így a körülményeknek megfelelően nem szabályozható, nincs közjogi következménye. A szolgálati kutya, ugyanúgy, mint a szolgálati ló, vagy a rendőr olyan élet, amely a közrend, a társadalmi érdekek, az egyének jogai és a vagyon- és életvédelem érdekében egy adott célra való „használat” során sérülhet, károsodhat, akár el is veszhet. Ennél fogva pedig, valamint a tenyésztés, kiválasztás, kiképzés, ellátás, szállítás és felszerelésekből eredő, valamint a szakmai tudást és munkaórákat biztosító számottevő költségek miatt is kiemelt társadalmi érdek a védelmük. Ezt pedig olyan elrettentő erővel, úgy kell szabályozni (ha már reparatív szankció lehetetlen az életvédelem terén), hogy mindenképpen elérje célját a jogalkotó és olyan megbecsülés övezze a szolgálati állatokat, amit önmagukban mint a társadalmi érdek szolgálói megérdemelnek. Ezek az állatok és kiképzőik az állam számára lassan megtérülő befektetések, rendvédelmi intézkedések élő eszközei. Ezért fontos lenne megállapítani az állatokat ért atrocitások pontos következményeit is, valamint elrettentő erővel ellátni azokat. Ha ma a Btk. kiemelten foglalkozik akár közlekedési vállalatok munkatársaival mint közfeladatot ellátó személyekkel, arra kell következtetni, hogy a rendkívül ritkának, és értékesnek tudható szolgálati állatokban bekövetkezett (szándékos, vagy akaratlan kívüli) károsodás felelőssége is túl kell mutasson a szimpla szervezeti szabályokon.

A szolgálati állatok körüli szabályozás hiányosságainak ügye végeredményben megkívánja a nemzetközi kutatásokat, tapasztalatcserét, a már bevált gyakorlat átültetését, és amely a rendőrök, az állatok és a költségvetés, és alapvetően a társadalmi érdekek miatt is kiemelten fontos.

¹⁰⁷A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 244. §

Felhasznált irodalom:

BELOVICS Ervin, ERDEI Árpád (szerk.): A büntetőeljárás törvény magyarázata, Budapest, HVG-ORAC, 2018.

BRAGYOVA András: Az új alkotmány egy koncepciója, KJK – MTA Jogtudományi Intézet, 2005, Budapest.

BROOK-SHEPHERD, Gordon (December 1996). The Austrians: a thousand-year odyssey – HarperCollins. pp. 260.

Charlie MESLOH, Barks or Bits? The Impact of Training on Police Canine Force Outcomes, 7 POLICE PRAC. & Res. 323 (2006).

FÉJA András – KÁDÁR András Kristóf: Az arányosság kérdése a Független Rendészeti Panasztestület gyakorlatában (*Rendészet és Emberi jogok* I. évfolyam 2011. / 2. szám).

FRIGYER László: A szolgálati kutyák és vezetőik képzésének, továbbképzésének szabályozása, a fejlesztés szükséges irányai a büntetés-végrehajtásnál (*Börtönügyi Szemle* 28. évfolyam 2009. / 1. szám) 31-44.

FRIGYER László (főszerk.) – LELOVICS Pál – NYITRAI Endre: A szolgálati kutyákkal kapcsolatos egyetemi oktatás alakulása és jelentősége a tisztképzésben (*Európai Jogi Közlemények* II. évfolyam 2021. június / 1. szám). 49-68.

GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: „Az alapjogok korlátozása” – JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR Eszter, JAKAB András) 9-12.

Jacques MARITAIN: The rights of man and natural law, Geoffrey Bles, 1944., London.

JÁMBOR Gellért: A bűnügyi szolgálati kutya szerepe a kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében (*Themis: Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata* 2016. december / 2. szám).

John J. ENSMINGER & L. E. PAPET, Walking Search Warrants: Canine Forensics and Police Culture after Florida v. Harris, 10 J. ANIMAL & NAT. Resource L. 1 (2014).

KISZELLA Andrea: *A szolgálati kutya alkalmazása – Avagy a „szimatoló műszer”* – Jogi fórum – 2016. január 20., Miskolc ([kiszella_andrea_a_szolgálati_kutya_alkalmazasa\[jogi_forum\].pdf \(jogiforum.hu\)](#)).

OLÁH Gábor: A szolgálati kutya alkalmazása a büntetés-végrehajtásban (*Börtönügyi Szemle* 31. évfolyam 2012. / 2. szám).

STÁL József: A megalapozott gyanúhoz kapcsolódó bizonyítékértékelés és ténymegállapítás a német nyelvű országok jogalkalmazásában (*Miskolci Jogi Szemle* XIV. évfolyam 2019. / 1. szám 1. kötet).

STEIN Mária: A szolgálati kutya szerepe, jelentősége, képzésének és alkalmazásának lehetőségei a Büntetés-végrehajtás Szervezetének rendszerében (*Börtönügyi Szemle* 37. évfolyam 2018. / 3. szám).

SZABÓ Judit: *A szolgálati kutyák alkalmazásának területei* – szakdolgozat – 2013, Debrecen.

T.J. CLOGGER: "Mounted Police." *Police Journal*, vol. 25, no. 2, April-June 1952, pp. 125-134. HeinOnline.

W.J.M. GOSLING: "Why Have Mounted Police Anyway," *Police Journal* 58, no. 2 (April 1985).

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény

A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

A rendőrség Kutyás és Lovas Szabályzatáról szóló 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás

Alkotmánybíróság 7/1994. (II.18.) AB határozata

<https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok> – Anonimizált bírósági határozatok gyűjteménye